

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Πολιτιστική Πολιτική Και Ανάπτυξη

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Ανάπλαση και Πολιτιστική Αξιοποίηση του Χώρου των
Φυλακών Κορυδαλλού: Η Δημιουργία μιας Πολιτιστικής
Συνοικίας**

Δέσποινα Κασσού

**Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
Μήνα Δραγούνη**

Μάιος 2019

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Πολιτιστική Πολιτική Και Ανάπτυξη

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Ανάπλαση και Πολιτιστική Αξιοποίηση του Χώρου των
Φυλακών Κορυδαλλού: Η Δημιουργία μιας Πολιτιστικής
Συνοικίας**

Δέσποινα Κασσού

**Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
Μήνα Δραγούνη**

Η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στην Πολιτιστική Πολιτική και Ανάπτυξη από τη Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Μάιος 2019

Περίληψη

Η παρούσα πτυχιακή διατριβή, έχει ως στόχο να παρουσιάσει μία εναλλακτική, πολιτιστική επανάχρηση των κτηριακών εγκαταστάσεων όπου στεγάζονται αυτή τη στιγμή οι φυλακές Κορυδαλλού. Αυτό θα επιτευχθεί με την σύσταση μίας δημιουργικής, πολιτιστικής συνοικίας. Σκοπός είναι η σταδιακή μετατροπή ενός από τα «μελανά» σημεία της πόλης, σε κάτι εντελώς αντίθετο, σε κάτι που θα της αποδώσει μία ενδιαφέρουσα, θετική πλέον, φήμη. Συγκεκριμένα, προτείνεται η μετατροπή ενός πρώην σωφρονιστικού ιδρύματος σε χώρους, γραφεία και εργαστήρια απασχόλησης καλλιτεχνών που δραστηριοποιούνται σε συγκεκριμένους κλάδους των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών, οι οποίοι βασίζονται κυρίως στην καινοτομία και την τεχνολογία. Οι κλάδοι αυτοί είναι η αρχιτεκτονική, το ειδικευμένο σχέδιο, η παραγωγή μουσικής, η παραγωγή λογισμικού και η φωτογραφία.

Ένα τέτοιο εγχείρημα επιθυμεί να αποτελέσει κίνητρο για την οικονομική ενίσχυση της περιοχής αλλά και κίνητρο για τους νέους δημιουργούς ώστε να ασχοληθούν σε επαγγελματικό επίπεδο με τους παραπάνω τομείς. Παράλληλα, πέρα από την αποκατάσταση της φήμης της πόλης και την επιτυχημένη αξιοποίηση των εγκαταστάσεων, στόχος είναι η «οικοδόμηση» ενός πολιτιστικού κέντρου που θα γίνει σημείο συνάντησης και ανταλλαγής απόψεων, δημιουργών και κοινού.

Summary

This dissertation thesis aims to present a different, cultural approach to the exploitation of the buildings of Korydallos Prison. The aim is to gradually transform one of the 'black' spots of the city into something completely opposite, which will give it an interesting, positive, reputation. This will be achieved through the adaptive re-use of prison infrastructure with the view to create a cultural cluster/creative quarter.

In particular, the thesis proposes the transformation of a former prison into offices and workshops for artists who are active in specific sectors of the cultural and creative industries that are mainly based on innovation and technology. These are architecture, design, music production, software production and photography.

The idea of a cultural cluster seeks to act as a driver for the economic growth of the region, and support the work of young creators and cultural entrepreneurs. At the same time, the successful exploitation of the facilities aims to 'build' a cultural hub that will serve as a meeting point for creators and audiences.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου, κ. Δραγούνη Μήνα καθώς επίσης και τις συμμετέχουσες στην επιτροπή αξιολόγησης κ. Μαυραγάνη Ελένη και κ. Παπαθανασίου-Τσουρτ Δωροθέα για την πολύτιμη συμβολή και καθοδήγηση τους, στην ολοκλήρωση της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής.

Επίσης, θερμές ευχαριστίες σε όσους βοήθησαν με την έμπρακτη υποστήριξη τους, και υπομονή τους ταυτόχρονα, για την επίτευξη αυτού του διαιτούς στόχου, την παρακολούθηση του μεταπτυχιακού προγράμματος, που έρχεται να ολοκληρώσει τον κύκλο του, με την σύνταξη της παρούσας διατριβής.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	1
Κεφάλαιο 1	3
Για Τον Κορυδαλλό	3
1.1. Γενικά Στοιχεία	3
1.1.1. Μία Σύνομη Ιστορική Αναφορά	4
1.1.2. Χαρακτηριστικά του Πληθυσμού	5
1.1.3. Χαρακτηριστικά της Οικονομίας	6
1.1.4. Πολιτιστική Ταυτότητα του Δήμου Κορυδαλλού.....	8
1.2. Οι Φυλακές Κορυδαλλού	9
1.2.1. Κτηριακές Εγκαταστάσεις	10
1.2.2. Φυλακές και Τοπική Κοινωνία	13
Κεφάλαιο 2	15
Επένδυση Στον Πολιτισμό	15
2.1. Αστική Αναβίωση Μέσω του Πολιτισμού.....	15
2.2. Παραδείγματα Επανάχρησης Κτηρίων	16
2.2.1. Cable Factory-Ελσίνκι	17
2.2.2. «Labattoir»/Παλαιά Σφαγεία-Θεσσαλονίκη.....	18
2.2.3. «Τεχνόπολη Αθηνών»/Γκάζι- Αθήνα.....	19
2.2.4. Μουσείο Τσιτσάνη –Τρίκαλα	21
2.3. Συμπεράσματα από τα Παραδείγματα Επανάχρησης Κτηρίων	22
Κεφάλαιο 3	24
Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες	24
3.1. Ορισμός των Πολιτιστικών και Δημιουργικών Βιομηχανιών	24
3.2. Μια Ματιά στις Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες στην Ελλάδα ...	25
3.2.1. Αρχιτεκτονική	27

3.2.2. Ειδικευμένο Σχέδιο.....	27
3.2.3. Έκδοση Λογισμικού	28
3.2.4. Μουσική	29
3.2.5.Φωτογραφία	30
Κεφάλαιο 4	33
Πρόταση Αξιοποίησης-Σύσταση Πολιτιστικής Συνοικίας.....	33
4.1. Περιγραφή Βασικής Ιδέας.....	33
4.2. Συνεντεύξεις με Δημιουργούς	34
4.3. Πρόταση «Πολιτιστικής Συνοικίας».....	36
Κεφάλαιο 5	40
Οφέλη «Πολιτιστικής Συνοικίας»	40
5.1. Ενθάρρυνση Πολιτιστικών & Δημιουργικών Βιομηχανιών	40
5.2. Οφέλη για τον Δημιουργό.....	41
5.3. Οφέλη για την Πόλη και τους Κατοίκους.....	44
Κεφάλαιο 6.....	46
Παράγοντες που Επηρεάζουν την Λειτουργία της Πολιτιστικής Συνοικίας.....	46
6.1. Οικονομικοί-Πολιτικοί Παράγοντες.....	46
6.2.Εξωτερικό & Εσωτερικό Περιβάλλον της πολιτιστικής συνοικίας (SWOT)	47
6.2.1. Δυνατά Σημεία	48
6.2.2. Μειονεκτήματα	48
6.2.3. Ευκαιρίες	49
6.2.4. Απειλές	50
Κεφάλαιο 7	53
Χρηματοδότηση & Διαχείριση	53
7.1. Λίγα Λόγια για τα Προγράμματα ΕΣΠΑ.....	53
7.2. «Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις»	55

7.3. Διαχείριση Πολιτιστικής Συνοικίας	57
Επίλογος.....	59
Βιβλιογραφία	61
Παράρτημα Ι	65

Πίνακας Εικόνων και πινάκων

Εικόνα 1: Χάρτης θέσης Δήμου Κορυδαλλού.....	4
Εικόνα 2: Σχηματική αναπαράσταση τομέων απασχόλησης οικονομικά ενεργού πληθυσμού του Κορυδαλλού.	7
Εικόνα 3: Τοπογραφικό σχέδιο των ανδρικών φυλακών Κορυδαλλού (Καλυμνίου, 2015, σ.30).	11
Εικόνα 4: Προοπτική απεικόνιση των ανδρικών φυλακών Κορυδαλλού, εστιάζοντας στις πτέρυγες (Καλυμνίου, 2015, σ.31).	12
Εικόνα 5: Προοπτική απεικόνιση των ανδρικών φυλακών Κορυδαλλού, εστιάζοντας στα προαύλια (Καλυμνίου, 2015, σ.33).	13
Εικόνα 6 Συνοπτική ανάλυση του εξωτερικού και εσωτερικού περιβάλλοντος της συνοικίας	52

Εισαγωγή

Η παρούσα διατριβή προτείνει τη δημιουργία μίας πολιτιστικής συνοικίας, που αποσκοπεί στην αξιοποίηση και αλλαγή χρήσης συγκεκριμένων κτηριακών υποδομών που βρίσκονται στην περιοχή του Κορυδαλλού. Οι κτηριακές εγκαταστάσεις αφορούν αυτές που μέχρι σήμερα στεγάζουν το σφραγιστικό ίδρυμα της περιοχής. Η πρόταση πέρα από την πλήρη αξιοποίηση του οικοδομήματος έχει στόχο να συμβάλλει στους τομείς της επιχειρηματικότητας αλλά και στην ανάκαμψη, σε όλους τους τομείς, της ευρύτερης περιοχής.

Προκειμένου να προταθεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο αξιοποίησης ακολουθήθηκε μία συγκεκριμένη μεθοδολογία. Αρχικά, θεωρήθηκε σκόπιμο να γίνει η «χαρτογράφηση» της πόλης του Κορυδαλλού ώστε να παρουσιαστεί μία σαφής εικόνα της περιοχής ενδιαφέροντος. Βασικό, στοιχείο της «χαρτογράφησης» αυτής αποτελεί, φυσικά, και το κτήριο των φυλακών. Συγκεκριμένα, έγινε μία μικρή ιστορική αναφορά στην περιοχή, μελετήθηκαν ορισμένα χαρακτηριστικά του πληθυσμού, της οικονομίας και της πολιτιστικής δραστηριότητας της καθώς επίσης και μία αναφορά στο κτήριο των φυλακών.

Στην συνέχεια διερευνήθηκε ο λόγος για τον οποίο προτείνεται μία επένδυση στον πολιτισμό και όχι σε κάποιον άλλο τομέα. Γίνεται αναφορά σε αντίστοιχες περιπτώσεις επανάχρησης κτηρίων με σκοπό την πολιτιστική τους αξιοποίηση στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Η πρωτοβουλία της αξιοποίησης παλαιών βιομηχανικών κτηρίων συνέβαλλε στην ανάπτυξη της κάθε περιοχής και στην ευρύτερη διάδοση πολιτιστικών αξιών και κινήτρων για την ενασχόληση με πολιτιστικές δραστηριότητες.

Έπειτα, γίνεται αναφορά στην έννοια των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών στην Ελλάδα και εκτενέστερα σε πέντε συγκεκριμένους κλάδους που θα μας απασχολήσουν στην πρόταση επανάχρησης του κτηρίου. Οι κλάδοι αυτοί

είναι η αρχιτεκτονική, το ειδικευμένο σχέδιο, η έκδοση λογισμικού, η μουσική και η φωτογραφία.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, και συνομιλώντας με νέους δημιουργούς – επιχειρηματίες στον κλάδο του πολιτισμού μέσα από τη διαδικασία των δομημένων συνεντεύξεων συλλέξαμε τα απαραίτητα στοιχεία ώστε να συντάξουμε την πρόταση. Στοιχεία που αφορούν τα προβλήματα του κάθε κλάδου, τις ελλείψεις, τις ανάγκες καθώς και την γνώμη των δημιουργών για την ιδέα της σύστασης μίας πολιτιστικής συνοικίας.

Τέλος, αναπόσπαστο κομμάτι του προτεινόμενου σχεδίου είναι η εξεύρεση πόρων για την υλοποίησή του. Στο τελευταίο κεφάλαιο λοιπόν, γίνεται λόγος για την εξασφάλιση των πόρων προκειμένου να είναι και πρακτικά εφικτή η πρόταση. Η εξασφάλιση της χρηματοδότησης θα γίνει μέσω των προγραμμάτων ΕΣΠΑ, εντάσσοντας την συνοικία σε ένα από τα προγράμματα για τις αστικές αναπλάσεις πόλεων. Επίσης προτείνεται ένα ενδεικτικό σχέδιο διαχείρισης της συνοικίας που θα εξασφαλίσει τη βιώσιμη λειτουργία της.

Κεφάλαιο 1

Για Τον Κορυδαλλό

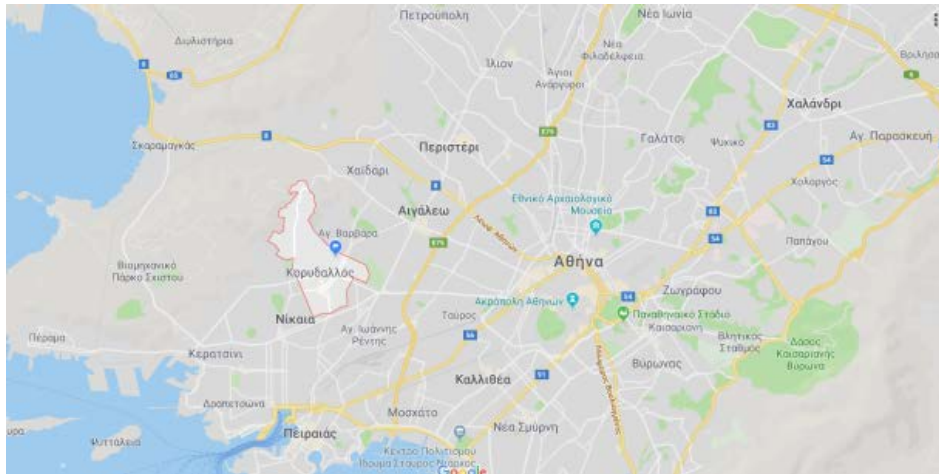
Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται μία «γνωριμία» με την περιοχή του Κορυδαλλού, τους κατοίκους της, την οικονομική δραστηριότητα της πόλης και το πολιτιστικό της προφίλ. Επίσης, παρουσιάζεται ο κεντρικός πυρήνας για την δημιουργία της πολιτιστικής συνοικίας, που δεν είναι άλλος από το κτήριο των φυλακών Κορυδαλλού, καθώς και το πώς βλέπουν οι ίδιοι οι κάτοικοι την τοποθέτηση των φυλακών μέσα στην πόλη τους.

1.1. Γενικά Στοιχεία

Ο δήμος Κορυδαλλού αποτελεί τμήμα της περιφέρειας Αττικής και πιο συγκεκριμένα της αντιπεριφέρειας Πειραιά. Έχει έκταση 4,8 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Συνορεύει με τους δήμους Νίκαιας, Αγίας Βαρβάρας και Χαϊδαρίου¹ (korydallos.gr). Συγκριτικά με τους υπόλοιπους δήμους που ανήκουν στην αντιπεριφέρεια Πειραιά κατατάσσεται, με βάση τον πληθυσμό του, (63.550 κάτοικοι²) ως τέταρτος δήμος μετά τον Πειραιά, την Νίκαια και το Κερασίни.

¹ <http://www.korydallos.gr/Default.aspx?tabid=104&language=el-GR> (τελευταία προσπέλαση 29-04-2019)

² Με βάση τα προσωρινά στοιχεία που εξέδωσε η Ελληνική Στατιστική Αρχή, στην απογραφή του 2011 (Δήμος Κορυδαλλού, 2012)

Εικόνα 1: Χάρτης θέσης Δήμου Κορυδαλλού

1.1.1. Μία Σύντομη Ιστορική Αναφορά

Ιστορικά στοιχεία για τον Κορυδαλλό αναφέρουν την εμφάνιση των πρώτων κατοίκων περίπου γύρω στον 6^ο - 7^ο αιώνα π.Χ.. Τον 6^ο αιώνα π.Χ. η σημερινή Αττική χωρίζεται σε τρεις περιφέρειες οι οποίες με την σειρά τους καταλήγουν σε 10 δήμους, ανάμεσα σε αυτούς τους δήμους αναφέρεται και αυτός του Κορυδαλλού, χωρίς όμως να διευκρινίζονται τα σαφή όρια του (Δήμος Κορυδαλλού, 2012). Την Ρωμαϊκή και Βυζαντινή εποχή δεν υπάρχουν πηγές που να μαρτυρούν ότι η περιοχή κατοικούνταν.

Κατά τη σύγχρονη εποχή, κομβικό σημείο της βιογραφίας της περιοχής αποτελεί η εγκατάσταση των προσφύγων έπειτα από την Μικρασιατική καταστροφή, το 1922. Μετά το τέλος της, μεγάλος αριθμός προσφύγων κατοικούν στον Πειραιά και τα περίχωρα του. Το 1928 ο πληθυσμός της πόλης του Κορυδαλλού ανέρχεται στους 2.429 κατοίκους (Δήμος Κορυδαλλού, ό.π.). Τέλος, υπολογίζεται ότι μετά την απογραφή του 2011, ο πραγματικός αριθμός των κατοίκων ξεπερνά τους 100.000 (korydallos.gr)³. Την ραγδαία αύξηση των κατοίκων ακολουθούν και οι υπόλοιποι τομείς της οικονομίας της πόλης και της κοινωνικής δραστηριότητας (Δήμος Κορυδαλλού, ό.π.).

³ <http://www.korydallos.gr/Default.aspx?tabid=104&language=el-GR> (τελευταία προσπέλαση 29-04-2019)

1.1.2. Χαρακτηριστικά του Πληθυσμού

Στο κομμάτι αυτό θα γίνει εκτενέστερη αναφορά σε ότι έχει να κάνει με την σύνθεση του πληθυσμού της περιοχής.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ο πληθυσμός του δήμου, σύμφωνα με την επίσημη απογραφή του 2011, ήταν 63.550, υπολογίζεται όμως ότι ο πραγματικός αριθμός ξεπερνά τους 100.000 (Στρατηγέα, 2015, σ. 17).

Από το παραπάνω ποσοστό, ο εν δυνάμει οικονομικά ενεργός πληθυσμός, ανέρχεται στο 70,32%, δηλαδή ποσοστό το οποίο περιλαμβάνει τις ηλικίες μεταξύ 15 και 64 ετών (ο.π., σ.17) . Συγκρίνοντας τα στοιχεία των απογραφών παρατηρείται ότι ο αριθμός των γεννήσεων μειώνεται, ενώ αντίθετα ο αριθμός των ηλικιωμένων αυξάνεται. Επομένως, ο δείκτης γήρανσης του πληθυσμού του δήμου αυξάνεται ραγδαία. Ενδεικτικά, από το 1991 που ήταν στο 51,7%, σχεδόν διπλασιάζεται μέσα σε μία δεκαετία, φτάνοντας στο 95,66%, το 2001. Ο δείκτης γήρανσης⁴ της περιοχής, συγκριτικά με την περιφέρεια παρουσιάζεται αρκετά υψηλός. Ναι μεν είναι αυξημένος και σε περιφερειακό επίπεδο, αλλά ο Κορυδαλλός αποτελεί τον πρώτο δήμο που αυξάνει το συνολικό ευρύτερο ποσοστό (ό.π., σ. 19). Η αύξηση του δείκτη γήρανσης και η μείωση των γεννήσεων οδηγεί κατ επέκταση και στην μείωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού.

Το 43,95% των κατοίκων είναι ομοδημότες, το 44,18 % ετεροδημότες ενώ το 11,88% είναι αλλοδαποί (ό.π., σ. 24). Σε σχέση με την περιφέρεια το ποσοστό των ομοδημοτών είναι μεγαλύτερο (έναντι 40,22% στην περιφέρεια) και το ποσοστό των αλλοδαπών μικρότερο (έναντι 14,34% στην περιφέρεια) (ό.π., σ.25).

Στην μελέτη που έγινε, το 2015, για την ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης της πολιτιστικής δραστηριότητας του δήμου, η συγγραφέας (Στρατηγέα) αναλύει το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων της περιοχής και την εξέλιξη αυτού μεταξύ των ετών 1991-2011. Έτσι καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «Η διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού από το 1991 μέχρι το 2011 αναδεικνύει μια σαφή τάση βελτίωσης του

⁴ Ο Δείκτης Γήρανσης εκφράζει την αντιστοιχία των ηλικιωμένων (65 ετών και άνω) σε μια περιοχή στη δεδομένη χρονική περίοδο σε 100 παιδιά (ηλικία 0-14).

εκπαιδευτικού επιπέδου πληθυσμού του Δήμου, την τελευταία δεκαετία. Υπάρχει αύξηση στους απόφοιτους του Α.Ε.Ι και Τ.Ε.Ι. γεγονός που στοιχειοθετεί βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου» (ο. π., σ. 31). Βέβαια, συγκριτικά με την περιφέρεια (το 2011) η πόλη του Κορυδαλλού εξακολουθεί να παρουσιάζει χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο.

1.1.3. Χαρακτηριστικά της Οικονομίας

Με τον όρο χαρακτηριστικά της οικονομίας αναφερόμαστε στους κλάδους της βασικής οικονομικής δραστηριότητας της περιοχής καθώς και σε ορισμένα στατιστικά στοιχεία που έχουν να κάνουν με την απασχόληση. Για την αναφορά σε οικονομικά στοιχεία, γίνεται πρώτα ένας διαχωρισμός του πληθυσμού σε οικονομικά ενεργό και μη. Με τον όρο οικονομικά ενεργός πληθυσμός νοούνται όσοι παρουσιάζουν, έστω και ελάχιστη, οικονομική δραστηριότητα. Το 1991, το ποσοστό αυτό ήταν στο 39,84% επί του συνολικού πληθυσμού, ενώ το 2011 παρουσιάζεται αύξηση και ανέρχεται στο 42,3% (Στρατηγέα, 2015, σ.35). Το ποσοστό της αύξησης οφείλεται στο γεγονός ότι υπήρξε και αντίστοιχη αύξηση του πληθυσμού της περιοχής από το 1991 μέχρι το 2011.

Στην πόλη του Κορυδαλλού, το μεγαλύτερο ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού απασχολείται στους εξής τομείς (2011) (ο. π. , 2015, σ.36):

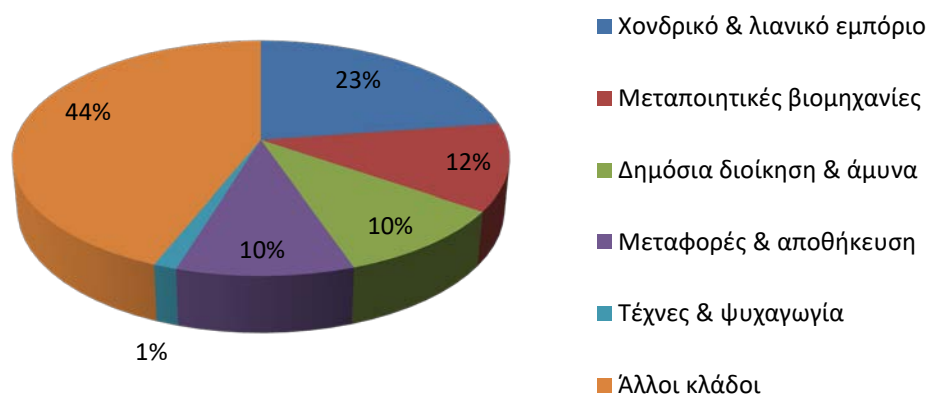
- Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή οχημάτων, είδη προσωπικής και οικιακής χρήσης (22,66%)
- Μεταποιητικές βιομηχανίες (11,97%)
- Δημόσια διοίκηση και άμυνα (10,12%)
- Μεταφορές και αποθήκευση (10%)

Μεταξύ 2001 και 2011, παρουσιάζεται μία θετική μεταβολή (αυξάνεται η απασχόληση) στους κλάδους της εστίασης, της εκπαίδευσης, της υγείας και της κοινωνικής μέριμνας.

Το 2011, μόλις το 1,32% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, δραστηριοποιούνταν στον τομέα των τεχνών, της διασκέδασης και της ψυχαγωγίας. Ένα σχετικά χαμηλό ποσοστό, αλλά με ανοδική τάση, αν λάβει κανείς υπόψη του ότι την προηγούμενη

δεκαετία το ποσοστό της περιοχής ήταν χαμηλότερο από το 1% (Στρατηγέα, 2015, σ.36). Με έναυσμα αυτό το μικρό αλλά σημαντικό ποσοστό της αύξησης στο κομμάτι των τεχνών, θεωρούμε ότι μία ενδεχόμενη «ώθηση» στην ενασχόληση με τον πολιτισμό θα βοηθούσε στην περαιτέρω αύξηση αυτού του ποσοστού.

Τομείς Απασχόλησης Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού της Περιοχής.

Εικόνα 2: Σχηματική αναπαράσταση τομέων απασχόλησης οικονομικά ενεργού πληθυσμού του Κορυδαλλού.

Η εργασιακή απασχόληση στην περιοχή ακολουθεί την τάση που επικρατεί στην απασχόληση σε όλη την χώρα. Πιο συγκεκριμένα, τα έτη 1991-2001 υπάρχει αυξητική τάση στην απασχόληση (24,44% συγκριτικά με την προηγούμενη δεκαετία), ενώ την επόμενη δεκαετία μέχρι και το 2011 υπάρχει έντονη μείωση, γεγονός που σχετίζεται άμεσα με την οικονομική κρίση στην χώρα (Στρατηγέα, 2015).

Ομοίως, την ίδια πορεία ακολουθούν και τα ποσοστά ανεργίας στην περιοχή. Την περίοδο 2001-2011 τα ποσοστά είναι εμφανώς αυξημένα σχετικά με τις προηγούμενες χρονιές. Επίσης, φαίνεται ότι εκτός από την «είσοδο» νέων ανέργων, δηλαδή ατόμων που εισέρχονται για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας, το ποσοστό των «παλαιών» ανέργων όχι μόνο δεν παραμένει σταθερό αλλά αυξάνεται. Αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει η δυνατότητα νέων θέσεων εργασίας για να απορροφηθούν όλοι οι απασχολούμενοι (Στρατηγέα, 2015, σ. 43).

1.1.4. Πολιτιστική Ταυτότητα του Δήμου Κορυδαλλού

Ο δήμος Κορυδαλλού αποτελεί έναν αρκετά δραστήριο σε πολιτιστικό επίπεδο δήμο, σε σχέση με τους υπόλοιπους δήμους της περιφέρειας. Ετησίως, διοργανώνει πληθώρα πολιτιστικών δράσεων, αλλά και δημιουργικών εργαστηρίων, με συμμετοχές όχι μόνο από ομοδημότες αλλά και από την ευρύτερη περιφέρεια του Πειραιά (Στρατηγέα, 2015). Με βάση την μελέτη για τον πολιτισμό στον Κορυδαλλό, η επένδυση στις πολιτιστικές αυτές δράσεις αποσκοπεί στην «εξύψωση, στην κοινωνική διάπλαση, στην ψυχαγωγία, στην σύσφιξη των φιλικών δεσμών και στην ανάπτυξη και βελτίωση των κοινωνικών σχέσεων και αλληλεγγύης μεταξύ των δημοτών» (ό.π., σ. 72).

Το βασικό «εκτελεστικό» όργανο το οποίο διοργανώνει, φιλοξενεί και επιμελείται ότι έχει να κάνει με τα πολιτιστικά δρώμενα της περιοχής είναι το Πνευματικό Κέντρο «Μελίνα Μερκούρη», το οποίο ιδρύθηκε το 1983. Το 2010 οργανώθηκε ο οργανισμός άθλησης και πολιτισμού του Δήμου Κορυδαλλού, που ουσιαστικά συνδέει αθλητισμό και πολιτισμό σε έναν φορέα, αναλαμβάνοντας την διεξαγωγή διαφόρων γεγονότων⁵.

Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι η περιοχή διαθέτει έναν κινηματογράφο με συνεχή λειτουργία όλο το έτος («Σινέ Παράδεισος»). Στο πνευματικό κέντρο «Μελίνα Μερκούρη» βρίσκεται η δημοτική βιβλιοθήκη, καθώς και τρεις αίθουσες που μπορούν να φιλοξενηθούν από εκθέσεις μέχρι θεατρικές παραστάσεις. Τέλος, στην περιοχή, κατά τους θερινούς μήνες, λειτουργεί το ανοιχτό θέατρο «Θανάσης Βέγγος», το οποίο φιλοξενεί εκδηλώσεις, συναυλίες και θεατρικές παραστάσεις. Παράλληλα, στον δήμο λειτουργούν καλλιτεχνικά εργαστήρια (σχέδιο, κατασκευή κοσμήματος, θεατρικό εργαστήριο, χορός, κ.α.), τα οποία διοργανώνουν, ανά τακτά διαστήματα, εκθέσεις και αντίστοιχες δράσεις⁶ (oarkorydallos.gr).

5. Στην ιστοσελίδα του οργανισμού, www.oarkorydallos.gr, μπορεί κανείς να ενημερωθεί αναλυτικά για όλες της εκδηλώσεις.

⁶ <http://oarkorydallos.gr/art/events.php> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

Ένας πολυετής θεσμός του δήμου, αποτελεί το πρόγραμμα «Πάμε Θέατρο»⁷ (oapkorydallos.gr). Πρόκειται για μία πρωτοβουλία του δήμου, όπου σε συγκεκριμένες ημέρες της εβδομάδας ορίζονται επισκέψεις σε θεατρικές παραστάσεις. Ο θεσμός αυτός ξεκίνησε και εξελίχθηκε ραγδαία με πολυάριθμες συμμετοχές, και φυσικά συνεχίζεται μέχρι και σήμερα.

Σύμφωνα με τα παραπάνω οικονομικά και πληθυσμιακά στοιχεία για την περιοχή του Κορυδαλλού συμπεραίνουμε ότι πρόκειται για έναν δήμο ο οποίος παρουσιάζει προδιαγραφές περαιτέρω ανάπτυξης. Παρουσιάζει υψηλό ποσοστό οικονομικά ενεργού πληθυσμού καθώς και σταδιακή ανάταση του μορφωτικού επιπέδου του με την πάροδο των ετών. Φυσικά, δεν μπορεί να παραβλέψει κανείς το γεγονός της αύξησης του δείκτη γήρανσης στην περιοχή και την μείωση των μικρότερων ηλικιών, αυτό όμως αποτελεί ταυτόχρονα και μία βασική πρόκληση για την δημιουργία της πολιτιστικής συνοικίας. Η προσέλκυση και η δημιουργία ευκαιριών για νέους επιχειρηματίες μπορεί να προσελκύσει ανθρώπους μικρότερων ηλικιών οι οποίοι επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν επαγγελματικά στην περιοχή.

Η πρόταση, λοιπόν, της πολιτιστικής αξιοποίησης του κτηρίου των φυλακών Κορυδαλλού, επιθυμεί να «εκμεταλλευτεί» τις παραπάνω παρατηρήσεις προκειμένου να ενισχύσει την πολιτιστική προσπάθεια που γίνεται ήδη και να προσφέρει επιπλέον κίνητρα για ανάπτυξη σε οικονομικό και κοινωνικό άξονα.

1.2. Οι Φυλακές Κορυδαλλού

Αναπόσπαστο κομμάτι της περιοχής του Κορυδαλλού αλλά και κεντρικό πυρήνα της πρότασης δημιουργίας της πολιτιστικής συνοικίας αποτελούν οι τοπικές φυλακές. Για τον λόγο αυτό κρίνεται σκόπιμο να δούμε πως είναι διαμορφωμένες σήμερα οι εγκαταστάσεις και ποια είναι η «αλληλεπίδραση» τους με την τοπική κοινωνία.

⁷ <http://oapkorydallos.gr/art/events.php> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

1.2.1. Κτηριακές Εγκαταστάσεις

Από την ημέρα που εγκαταστάθηκαν οι πρώτοι πρόσφυγες, μετά το 1922, κανείς δεν μπορούσε να προβλέψει την εξέλιξη και τους ρυθμούς ανάπτυξης της πόλης. Η περιοχή μετρούσε μόλις, κάτι παραπάνω, από 2.000 κατοίκους, κάτι που την χαρακτήριζε ως αραιοκατοικημένη. Αποτελούσε δηλαδή ιδανικό «έδαφος» για αποκεντρωμένα έργα υποδομής. Έτσι, λοιπόν, μετά από διάφορες, «σωφρονιστικού τύπου» εγκαταστάσεις, ακολούθησε η ανέγερση των φυλακών.

Οι δικαστικές φυλακές του Κορυδαλλού, ανεγείρονται το 1961 και λειτουργούν επίσημα το 1967. Ταυτόχρονα, στην περιοχή εντείνεται η οικιστική ανάπτυξη η οποία κορυφώνεται τα επόμενα χρόνια, με αποτέλεσμα περιμετρικά των φυλακών να υπάρχουν οικίες, καταστήματα, σχολικές μονάδες, πλατείες και πάρκα. Οι φυλακές καταλαμβάνουν έκταση περίπου 260 στρεμμάτων. Περιλαμβάνουν ανδρικές και γυναικείες φυλακές και ψυχιατρική πτέρυγα. Η σκέψη για την ανέγερση φυλακών στον Κορυδαλλό, ήταν η δημιουργία ενός ιδρύματος, σύμφωνα με τις τότε Ευρωπαϊκές προδιαγραφές, που θα αποτελούσε υποδειγματικό σωφρονιστικό πρότυπο (newsbeast.gr)⁸.

⁸<https://www.newsbeast.gr/weekend/arthro/812513/i-istoria-ton-fulakon-korudallou> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

ανά κρατούμενο (Σωφρονιστικός Κώδικας, Νόμος υπ' αριθμόν 2776, άρθρο 19, 1999).

Η κάθε πτέρυγα διαθέτει τρεις ορόφους. Κάθε μία από αυτές έχει ημιυπαίθριο χώρο όπου εκατέρωθεν αυτού βρίσκονται τα κελιά και αντίστοιχα διαθέτει ξεχωριστό προαύλιο χώρο (Καλυμνίου, 2015).

Στην συνολική έκταση του χώρου των φυλακών, κεντρικά βρίσκονται τα κτήρια της διοίκησης και ακτινωτά από αυτά αναπτύσσονται οι παραπάνω πτέρυγες κράτησης (εικόνα 4).

Οι φυλακές διαχωρίζονται από την υπόλοιπη πόλη με έναν περιμετρικό τοίχο που τις περιβάλλει χωρίς παρόλα αυτά να αποκλείει εντελώς την οπτική επαφή με τον εσωτερικό χώρο. Μπορεί εύκολα κανείς να διακρίνει τα υπερυψωμένα φυλάκια ή τα κελιά που βρίσκονται στους τελευταίους ορόφους των πτερύγων.

Εικόνα 4: Προοπτική απεικόνιση των ανδρικών φυλακών Κορυδαλλού, εστιάζοντας στις πτέρυγες (Καλυμνίου, 2015, σ.31).

Εικόνα 5: Προοπτική απεικόνιση των ανδρικών φυλακών Κορυδαλλού, εστιάζοντας στα προαύλια (Καλυμνίου, 2015, σ.33).

1.2.2. Φυλακές και Τοπική Κοινωνία

Από την ημέρα που χτίσθηκαν οι φυλακές στην πόλη του Κορυδαλλού, είναι γεγονός πως έχουν αποτελέσει και το σήμα κατατεθέν της. Σύμφωνα με μαρτυρίες των κατοίκων, η απομάκρυνση τους αποτελεί επιθυμία τους αρκετά χρόνια τώρα (Καλυμνίου, 2015).

Δεν είναι λίγες οι φορές που έχουν σημειωθεί σοβαρά περιστατικά που οφείλονται στην λειτουργία των φυλακών. Το 1995 και 1996 έγιναν δύο μεγάλες εξεγέρσεις στην φυλακή, οι οποίες διήρκησαν μέρες. Υπήρξαν όμηροι υπάλληλοι, δολοφονίες και σοβαροί τραυματισμοί κρατουμένων (mikropragmata.lifo.gr)⁹. Το 2006 θα λάβει χώρα η «κινηματογραφική» απόδραση, όπως την χαρακτηρίζουν τα μέσα, με ελικόπτερο ενός κρατούμενου (vice.com)¹⁰. Το 2010 εξερράγη εκρηκτικός μηχανισμός, ως ένδειξη διαμαρτυρίας για την κράτηση των μελών της τρομοκρατικής οργάνωσης της «17 Νοέμβρη». Η έκρηξη ήταν τόσο ισχυρή που

⁹<https://mikropragmata.lifo.gr/aksechasta/tesseract-megales-eksegerseis-pouechoun-ginei-se-fylakes-tis-ellada/> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

¹⁰<https://www.vice.com/gr/article/paadgy/h-zwh-toy-basilh-palaiokwsta-toy-pleon-katazhtoymenoy-ellhna-kakopoioy-sthn-eyrwph> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

προκάλεσε σοβαρές υλικές στις γύρω οδούς και σπίτια (tanea.gr)¹¹. Ενώ, το 2015 απέδρασε ένα από τα μέλη της τρομοκρατικής οργάνωσης της «17 Νοέμβρη» (ant1news.gr)¹².

Από τα παραπάνω, ενδεικτικά, γεγονότα μπορούν εύκολα να γίνουν αντιληπτοί οι λόγοι για τους οποίους οι κάτοικοι επιθυμούν την απομάκρυνση των φυλακών. Η συνεχής αστυνομική παρουσία στην προκειμένη περίπτωση δεν εμπνέει ασφάλεια, αλλά το αντίθετο, προκαλεί ανασφάλεια και φόβο για πιθανά, νέα γεγονότα και αναταραχές. Επιπλέον, ένα άλλο πρόβλημα που παρατηρείται είναι η κυκλοφοριακή συμφόρηση γύρω από την περιοχή των φυλακών, σε περιπτώσεις επεισοδίων, διεξαγωγής «διάσημων» δικών (π.χ. δίκη «17 Νοέμβρη», δίκη «χρυσής αυγής») ή μεταφοράς κρατουμένων. Οι δρόμοι περιμετρικά αποκλείονται για προληπτικούς λόγους ασφαλείας προκαλώντας όμως κυκλοφοριακό χάος στην περιοχή και φυσικά προκαλώντας την δυσαρέσκεια των κατοίκων (Καλυμνιού, 2015).

Το 1995, ο τότε δήμαρχος της πόλης θέτει για πρώτη φορά το ζήτημα της απομάκρυνσης των φυλακών και για τα επόμενα χρόνια μέχρι και σήμερα αποτελεί κύριο μέλημα των κατοίκων η επίτευξη του στόχου αυτού (Καλυμνιού, 2015). Το 2006, ο τότε υπουργός Δικαιοσύνης ανακοινώνει το χρονοδιάγραμμα μεταφοράς των κρατουμένων σε άλλες φυλακές της χώρας, προκειμένου να γίνει η οριστική παύση λειτουργίας αυτών του Κορυδαλλού (kathimerini.gr)¹³. Σήμερα, λοιπόν, η τοπική κοινωνία βρίσκεται ακόμα στην αναμονή της οριστικής παύσης λειτουργίας του σωφρονιστικού καταστήματος και την παραχώρηση του χώρου αυτού, προς εκμετάλλευση για χάρη των πολιτών της περιοχής αλλά και των γύρω περιοχών.

¹¹ (<https://www.tanea.gr/2010/05/14/greece/soyper-bomba-ston-korydallos/>) (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

¹²<http://www.ant1news.gr/Society/article/381844/to-xroniko-tis-apodrasis-toy-xristodoyloy-xiroy> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

¹³<http://www.kathimerini.gr/253471/article/epikairothta/ellada/stadiakh-metakomish-fylakwn-korydalloy-aro-to-2007> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

Κεφάλαιο 2

Επένδυση Στον

Πολιτισμό

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μία αναφορά στον ρόλο του πολιτισμού στην αστική αναβίωση. Αναλύεται δηλαδή το πώς μπορεί να επιτευχθεί η αστική αναγέννηση μίας περιοχής με βασικό εργαλείο την ανάδειξη των πολιτιστικών της στοιχείων, με βάση σχετικά, χαρακτηριστικά παραδείγματα από την βιβλιογραφία. Επίσης, ακολουθούν ορισμένα παραδείγματα πολιτιστικής επανάχρησης κτηρίων, τα οποία εξυπηρετούσαν τελείως διαφορετικό σκοπό από αυτόν που εξυπηρετούν σήμερα. Στόχος του κεφαλαίου είναι να δείξει πόσο σημαντική είναι μια επένδυση στον τομέα του πολιτισμού αξιοποιώντας κάθε πιθανό στοιχείο μίας περιοχής.

2.1. Αστική Αναβίωση Μέσω του Πολιτισμού

Ο πολιτισμός αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της κάθε περιοχής, του κάθε τόπου και του κάθε ανθρώπου. Υπάρχει, εξελίσσεται και διαδίδεται με την πάροδο του χρόνου (Cuche, 2001, Πασχαλίδης, 2002). Η αξιοποίηση των πολιτιστικών στοιχείων μίας χώρας ή μίας περιοχής συμβάλλει στην τοπική ανάπτυξη και ανάδειξη της. Με την σειρά της η ανάπτυξη οδηγεί στην θετική προβολή και διάδοση της φήμης της περιοχής, στην αύξηση των επισκεπτών αλλά και των επενδύσεων (Δέφνερ & Μεταξάς, 2006).

Μέσα από την σωστή ανάδειξη των πολιτιστικών στοιχείων, προκύπτει η αστική αναγέννηση και αναζωογόνηση περιοχών οι οποίες μέχρι τότε βρίσκονταν στην αφάνεια, παρόλα αυτά διέθεταν αρκετές προδιαγραφές για πολιτιστικές και όχι μόνο δραστηριότητες. «Ο πολιτισμός έχει χρησιμοποιηθεί εκτενώς στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών και δράσεων που αφορούν την αστική και κυρίως την οικονομική

ανασυγκρότηση διαμέσου του σχεδιασμού συγκεκριμένων στρατηγικών και τακτικών» (Δέφνερ & Μεταξάς, 2006, σ.147). Δεδομένων των παραπάνω, η πρόταση επανάχρησης του κτηρίου των πρώην φυλακών αποσκοπεί στον αστικό επαναπροσδιορισμό της πόλης του Κορυδαλλού.

Μερικά ενδεικτικά παραδείγματα πόλεων στις οποίες έγιναν αντίστοιχες επενδύσεις με έμφαση στον πολιτισμό είναι το Μπιλμπάο, η Γλασκώβη και το Λίβερπουλ (O'Brien, 2014). Οι πόλεις αυτές επέλεξαν να επενδύσουν σε ένα πολιτιστικό πρόγραμμα προκειμένου να κινήσουν το επενδυτικό αλλά και το τουριστικό ενδιαφέρον και να αναδειχθούν. Ορισμένες επένδυσαν σε μνημειακές, πολιτιστικού ενδιαφέροντος κτηριακές εγκαταστάσεις όπως το Μπιλμπάο. Το Λίβερπουλ και η Γλασκώβη «αποκατέστησαν» την φήμη τους, μέσα από την προσπάθεια της αστικής αναγέννησης στο πλαίσιο του θεσμού της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης (O'Brien, 2014). Όλες όμως, ανεξάρτητα από τον τρόπο, κατάφεραν να αναδειχθούν ως πολιτιστικοί προορισμοί, κερδίζοντας το σεβασμό και την εκτίμηση των κατοίκων τους, του κοινού αλλά και των επενδυτών που τις επιλέγουν για να δραστηριοποιηθούν εκεί. Τα παραπάνω συνεπάγονται οικονομική άνθιση, κάτι που στις μέρες μας αποτελεί κυρίαρχο κινητήριο παράγοντα (Throsby, 2001).

2.2. Παραδείγματα Επανάχρησης Κτηρίων

Ακολουθούν ορισμένα παραδείγματα κτηριακών εγκαταστάσεων οι οποίες είχαν τελείως διαφορετική χρήση, και θεωρήθηκε απαραίτητη η αναδιαμόρφωση τους, στο πλαίσιο της ευρύτερης αστικής ανάπλασης. Πρόκειται για κτήρια αρκετών τετραγωνικών μέτρων, τα περισσότερα εντός του αστικού ιστού, όπως και οι φυλακές Κορυδαλλού. Επίσης, παρόμοια με τις εγκαταστάσεις των φυλακών που εξετάζονται εδώ, ορισμένα από αυτά δεν είχαν καμία «πολιτιστική αξία» από αρχιτεκτονικής ή ιστορικής άποψης (π.χ. βιομηχανικά κτήρια, κτήριο φυλακών Τρικάλων).

2.2.1. Cable Factory-Ελσίνκι

Το 1939, στο Ελσίνκι της Φινλανδίας, ξεκινά η ανέγερση ενός κτηρίου το οποίο προορίζεται να γίνει εργοστάσιο κατασκευής καλωδίων. Το κτήριο κατασκευάστηκε σε τρεις φάσεις, και ολοκληρώθηκε το 1954. Μετά την λήξη του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου ξεκινά και επίσημα η παραγωγική διαδικασία και η λειτουργία του εργοστασίου. Η έκταση του τελικού, ολοκληρωμένου κτηρίου ανέρχεται περίπου στα 500 στρέμματα (www.kaapelitehdas.fi)¹⁴.

Η περιοχή Salmisaari, στην οποία βρίσκεται το εργοστάσιο, είναι ένα βραχώδες νησί που ανήκει σε σύμπλεγμα αντίστοιχων νησιών της χώρας. Η περιοχή, λόγω μορφολογίας, αποτέλεσε κυρίως, μέρος όπου στεγάζονταν αποθήκες και βιομηχανικές παραγωγικές μονάδες. Το 1960, αποφασίζεται η μετακίνηση κάθε βιομηχανικής δραστηριότητας εκτός της πόλης του Ελσίνκι. Αυτή η απόφαση, επηρεάζει και το εργοστάσιο καλωδίων, το οποίο σταματά την λειτουργία του προκειμένου να μεταφερθεί σε άλλη τοποθεσία. Αποτέλεσμα αυτής της απόφασης είναι η εγκατάλειψη του κτηρίου το οποίο στεγάζονταν, εξακολουθώντας όμως να ανήκει στην ιδιοκτήτρια εταιρεία. Η ίδια η εταιρεία αποφασίζει, λοιπόν, να ενοικιάζει τους χώρους του εργοστασίου σε προσιτές τιμές και προσελκύει αρκετούς νέους επιχειρηματίες και καλλιτέχνες.

Η ιδέα αυτή αρχίζει να κερδίζει έδαφος ολοένα και περισσότερο, μέχρι που αποφασίζεται η ανακαίνιση και η ορθότερη διαμόρφωση του κτηρίου και ταυτόχρονα η διαχείριση του περνά στον κρατικό μηχανισμό.

Σήμερα το Cable Factory φιλοξενεί στους χώρους του τρία μουσεία. Το μουσείο Ξενοδοχείων και Εστιατορίων, το μουσείο Θεάτρου και το Φινλανδικό μουσείο Φωτογραφίας. Επιπλέον, διαθέτει, έντεκα γκαλερί, θέατρα χορού, σχολές τέχνης, στούντιο μουσικών συγκροτημάτων, καλλιτεχνικά εργαστήρια και εταιρείες που δραστηριοποιούνται στο κομμάτι των δημιουργικών βιομηχανιών. Επίσης, υπάρχουν έξι χώροι ειδικά διαμορφωμένοι (με συστήματα ήχου, wc, γραφεία, κ.ά.), που μπορεί όποιος επιθυμεί να τους ενοικιάσει για συγκεκριμένο μικρό χρονικό διάστημα. Οι χώροι προσφέρονται για σεμινάρια, συνέδρια, παραστάσεις,

¹⁴ <https://www.kaapelitehdas.fi/en/info/history> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

προβολές, εκθέσεις¹⁵, κ.α. Στον νέο αναδιαμορφωμένο χώρο του πρώην εργοστασίου υπολογίζεται ότι απασχολούνται περίπου 900 άτομα ενώ οι επισκέπτες φτάνουν τους 340.000 ετησίως.

2.2.2. «Labattoir»/Παλαιά Σφαγεία-Θεσσαλονίκη

Στο εμπορικό κομμάτι του λιμανιού της πόλης, στην βιομηχανική περιοχή, το 1896-97, χτίζονται τα δημοτικά σφαγεία, τα οποία λειτουργούν ως και το 1988. Καταλαμβάνουν έκταση περίπου 9 στρεμμάτων και αποτελούν χαρακτηριστικό δείγμα βιομηχανικής αρχιτεκτονικής, των αρχών του 20^{ου} αιώνα. Το 1994, Το κτήριο των σφαγείων, κρίνεται διατηρητέο και λίγο αργότερα ξεκινούν οι διαδικασίες συντήρησης και αποκατάστασης του (www.labattoir.org)¹⁶.

Το 2015, ο δήμος της πόλης μαζί με την αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία ArtBOX, παίρνουν την πρωτοβουλία να δώσουν ζωή στο συντηρημένο πλέον, κτήριο των πρώην δημοτικών σφαγείων (www.artbox.gr)¹⁷. Σήμερα, ο χώρος φιλοξενεί πληθώρα πολιτιστικών δράσεων διαφόρων μορφών καλών και εφαρμοσμένων τεχνών (parallaximag.gr)¹⁸. Μπορεί κανείς να συναντήσει από καλές τέχνες μέχρι μουσική, θέατρο, νέες τεχνολογίες, design, κ.ά. Ο χώρος διατίθεται για εκθέσεις, εκδηλώσεις, σεμινάρια αλλά υπάρχει και η δυνατότητα ενοικίασης τμημάτων του για χρήση ως εργαστήρια ή γραφεία. Οι εμπνευστές της ιδέας αυτής επιθυμούν να δημιουργήσουν «μία κιβωτό στην οποία ο καλλιτέχνης θα είναι ο καταλύτης και ο πολίτης ο συμπαραγωγός» (www.efsyn.gr)¹⁹.

Το Labattoir έχει ένα επιπλέον μεγάλο πλεονέκτημα. Βρίσκεται σε μία τοποθεσία, αυτήν του παλιού λιμανιού της πόλης, όπου αρκετές αποθήκες έχουν πια αποκτήσει έναν τελείως διαφορετικό χαρακτήρα στο πλαίσιο της πολιτιστικής ανάπλασης. Συνοπτικά, να αναφέρουμε ότι στην Αποθήκη Α, από το 2001, στεγάζεται το μουσείο Φωτογραφίας, το μοναδικό μουσείο στην Ελλάδα αφιερωμένο στην τέχνη

¹⁵ <https://www.kaapelitehdas.fi/en/space-rent> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

¹⁶ <https://www.labattoir.org/building.html> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

¹⁷ <http://www.artbox.gr/projects.html> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

¹⁸ <https://parallaximag.gr/thessaloniki/ta-palia-sfagia-ke-nea-tous-chrisi> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

¹⁹ https://www.efsyn.gr/nisides/mnimeia-tis-polis/53788_stolidi-tis-nymfis-toy-thermaikoy(τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

της φωτογραφίας (www.thmphoto.gr)²⁰. Επίσης, στην Αποθήκη Α στεγάζεται και το μουσείο Κινηματογράφου, το οποίο ιδρύθηκε το 1997 (www.filmfestival.gr)²¹.

Οι αποθήκες Γ' και προβλήτα Α' μπορούν να ενοικιαστούν από όποιον το επιθυμεί, έναντι αντίστοιχου χρηματικού ποσού. Οι εκτάσεις των ενοικιαζόμενων χώρων ανέρχονται στα 1.500 τ.μ. (www.thpa.gr)²². Ενδεικτικά, να πούμε ότι στους παραπάνω χώρους, κατά καιρούς, έχουν λάβει χώρα αρκετά μεγάλα και σημαντικά πολιτιστικά δρώμενα μεταξύ των οποίων Το «World Class Fine Drinking Thessaloniki» (cityportal.gr)²³ και το «Comic Con 2» (elculture.gr)²⁴, καθώς και αρκετές εκδηλώσεις σχετικές με τον κινηματογράφο. Τέλος, η αποθήκη Δ' στεγάζει δύο κινηματογράφους, όπου παρουσιάζονται προβολές του Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης.

2.2.3. «Τεχνόπολη Αθηνών»/Γκάζι- Αθήνα

Το 1857, ξεκινά η οικοδόμηση και η λειτουργία του πρώτου εργοστασίου φωταερίου στην Αθήνα (www.technopolis-athens.com)²⁵. Στην περιοχή γύρω από το εργοστάσιο χτίζονται εργατικές κατοικίες, όπου μένουν οι εργάτες που απασχολούνται σε αυτό, αλλά και στις γύρω βιομηχανίες και βιοτεχνίες που δραστηριοποιούνταν εκεί, εκείνη την εποχή. Τα επόμενα χρόνια η περιοχή γύρω από το Γκάζι (όπως επικρατεί, μέχρι και σήμερα, να λέγεται λόγω του εργοστασίου) «φιλοξενεί» οίκους ανοχής, μετανάστες και πλήθος κατοίκων των οποίων το μορφωτικό επίπεδο δεν ξεπερνά την στοιχειώδη βασική εκπαίδευση (Αυδίκος, 2014).

Το 1984, αποφασίζεται από τον Δήμο Αθηναίων, ο οποίος έχει αναλάβει πια την διαχείριση του εργοστασίου, η παύση της λειτουργίας του. Το 1986, το κτήριο

²⁰ http://www.thmphoto.gr/?page_id=15 (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

²¹ <https://www.filmfestival.gr/el/museum/museum> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

²² <https://www.thpa.gr/index.php/el/2014-01-04-21-47-14/venues> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

²³ <https://cityportal.gr/world-class-fine-drinking-thessaloniki-sthn-apothhkh-g-sto-limani,136423,1239,62,0> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

²⁴ <https://www.elculture.gr/blog/comic-con-2/> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

²⁵ <http://www.technopolis-athens.com/web/guest/museum/history> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

χαρακτηρίζεται από το υπουργείο πολιτισμού ως διατηρητέο (www.technopolis-athens.com)²⁶.

Περίπου από το 1990 και μετά, αρχίζει η διαδικασία έρευνας και σκέψης για την αξιοποίηση του πρώην πια εργοστασίου αλλά και η σκέψη για τον εξευγενισμό της ευρύτερης περιοχής. Το 1999, λαμβάνουν χώρα οι πρώτες πολιτιστικές εκδηλώσεις στις εγκαταστάσεις του κτηρίου (www.technopolis-athens.com)²⁷. Ταυτόχρονα, αποφασίζεται η δημιουργία Βιομηχανικού μουσείου φωταερίου, το οποίο και ανοίγει τις πόρτες του το 2013.

Σήμερα, ο πολυχώρος της Τεχνόπολης στο Γκάζι φιλοξενεί πολιτιστικές εκδηλώσεις, συναυλίες, εκθέσεις, θεατρικά έργα, συνέδρια, φεστιβάλ, κ.ά. Η περιοχή γύρω από την Τεχνόπολη έχει αναβαθμιστεί και πλέον συναντά κανείς, εκτός από καταστήματα εστίασης, πολλά ανακαινισμένα κτήρια τα οποία λειτουργούν ως «βάση» πολλών καλλιτεχνών, διαφόρων ειδικοτήτων.

Μερικές από τις χαρακτηριστικότερες εκδηλώσεις που έχουν λάβει χώρα στην Τεχνόπολη είναι η πρώτη Biennale των Αθηνών (athensbiennale.org)²⁸, το «χριστουγεννιάτικο χωριό», το οποίο λαμβάνει χώρα κάθε χρόνο, μουσικά φεστιβάλ (π.χ. jazz festival) και υπαίθριες εμπορικές εκθέσεις (π.χ. meet markets). Επίσης, στον χώρο της Τεχνόπολης λειτουργεί ο «κόμβος καινοτομίας και επιχειρηματικότητας της Τεχνόπολης του Δήμου Αθηναίων» (www.innovathens.gr)²⁹. Πρόκειται για μία συνεργασία του Δήμου Αθηναίων, της Τεχνόπολης και της εταιρείας Samsung Electronics Hellas, που σκοπό έχει την προώθηση της δημιουργικής και καινοτόμου επιχειρηματικότητας (www.innovathens.gr)³⁰.

²⁶ <http://www.technopolis-athens.com/web/guest/museum/history> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

²⁷ <http://www.technopolis-athens.com/web/guest/museum/history> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

²⁸ <http://athensbiennale.org/ab1-destroy-athens-gr/> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

²⁹ <https://www.innovathens.gr/innovathens/> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

³⁰ <https://www.innovathens.gr/innovathens/> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

2.2.4. Μουσείο Τσιτσάνη – Τρίκαλα

Το 1895, μετά και την ενσωμάτωση της πόλης των Τρικάλων στην Ελλάδα, ένα από τα πρώτα έργα που χρηματοδοτεί το τότε ελληνικό κράτος, είναι η ανέγερση φυλακών στην πόλη (www.ert.gr)³¹. Το κτήριο των φυλακών χτίζεται στα συντρίμια Οθωμανικών λουτρών του 16ου αιώνα. Από την έναρξη λειτουργίας του μέχρι και την παύση του, το 2006, έχει «φιλοξενήσει», εκτός από κρατούμενους ποινικών αδικημάτων, πολιτικούς κρατούμενους από την γερμανική κατοχή καθώς και από την μετέπειτα πολιτική ιστορία της χώρας (trikalacity.gr)³². Όταν το 2006, οι φυλακές μεταφέρθηκαν σε νέες εγκαταστάσεις εκτός του αστικού ιστού, δημιουργήθηκε το ερώτημα για την αξιοποίηση του παλιού κτηρίου.

Η απόφαση που λήφθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού ήταν η διατήρηση και ανάδειξη του Οθωμανικού λουτρού πάνω στο οποίο είχαν χτιστεί οι φυλακές, αλλά προτείνεται ταυτόχρονα και η συντήρηση, ανάδειξη και πολιτιστική αξιοποίηση των παλαιών εγκαταστάσεων των φυλακών. Το πρώην σωφρονιστικό ίδρυμα μετατράπηκε σε «Κέντρο Έρευνας- Μουσείο Β. Τσιτσάνη» (www.mouseiotsitsani.gr)³³.

Πιο συγκεκριμένα, κατά την συντήρηση του κτηρίου, διατηρήθηκαν αρκετά αυθεντικά στοιχεία από το παλιό κτίσμα, το μεγαλύτερο μέρος του εσωτερικού αποκαταστάθηκε εκ νέου, με τις επεμβάσεις να δένουν αρμονικά με την ιστορική διαδρομή του (www.ert.gr)³⁴. Στο ισόγειο λειτουργεί, ως αρχαιολογικός χώρος, το Οθωμανικό λουτρό και στον πρώτο όροφο το Μουσείο Τσιτσάνη, που όπως γίνεται αντιληπτό, αποτελεί ένα μουσείο-φόρο τιμής στην μουσική και στην βιογραφία του Β. Τσιτσάνη. Το παλαιό διοικητήριο των φυλακών, σήμερα λειτουργεί ως στούντιο ηχογράφησης, όπου επαγγελματίες και ερασιτέχνες της μουσικής μπορούν να κάνουν πρόβες και να ηχογραφήσουν την μουσική τους.

³¹<http://www.ert.gr/perifereiakoi-stathmoi/larisa/antilaloy-n-oi-palies-fylakes-trikalon-apo-dimioyrgia-empneysi-moysikes/> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

³² <https://trikalacity.gr/building/kentro-erevna-mousio-vas-tsitsani/> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

³³<http://www.mouseiotsitsani.gr/%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CE%BF/> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

³⁴<http://www.ert.gr/perifereiakoi-stathmoi/larisa/antilaloy-n-oi-palies-fylakes-trikalon-apo-dimioyrgia-empneysi-moysikes/> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

2.3. Συμπεράσματα από τα Παραδείγματα Επανάχρησης Κτηρίων

Τα παραδείγματα που αναφέρθηκαν παραπάνω μας δίνουν μία ενδεικτική εικόνα αναπλάσεων σε κτήρια τα οποία, μετά την παύση της αρχικής τους λειτουργίας, μετατράπηκαν σε πολιτιστικούς κόμβους.

Η κάθε περίπτωση, αν και διαφορετική, παρουσιάζει πολλά κοινά με τις υπόλοιπες. Οι περιοχές που βρίσκονται τα κτήρια αποτελούσαν είτε βιομηχανικές ζώνες (Γκάζι, Salmisaari) είτε ήταν απλά υποβαθμισμένες λόγω των εγκαταστάσεων που φιλοξενούσαν (φυλακές Τρικάλων, δημοτικά σφαγεία). Σε όλες τις περιπτώσεις τα κτήρια που ανακαινίστηκαν είχαν ως αφετηρία τον πολιτισμό και την ανάδειξη του. Δόθηκε «χώρος» στην σύσταση μουσείων, καθώς και αφορμή για νέους καλλιτέχνες να προβάλουν το έργο τους είτε μέσα από εργαστήρια που δημιουργήθηκαν είτε μέσα από τους εκθεσιακούς χώρους.

Οι παραπάνω ενδεικτικές αναφορές στα συγκεκριμένα κτήρια πέρα από περιπτώσεις επανάχρησης αποτελούν και αυτά με την σειρά τους πολιτιστικές συνοικίες. Συνοικίες όπου η κάθε μία έχει τον δικό της χαρακτήρα. Οι πρώην φυλακές Τρικάλων αποτελούν «συνοικία μουσικών», το πρώην εργοστάσιο καλωδίων, κατά βάση, χώρο συνάντησης, μουσικών, χορευτών και ηθοποιών. Τα Παλαιά Σφαγεία και η Τεχνόπολη αποτελούν μέρη κυρίως για εκθέσεις, συναυλίες και φεστιβάλ.

Το κάθε κτήριο από τα παραπάνω έχει χτίσει μία πολιτιστική ταυτότητα που το προσδιορίζει και η οποία λειτουργεί θετικά για την «ανανέωση» της πολιτιστικής και τουριστικής εικόνας της περιοχής στην οποία βρίσκεται. Κατ' επέκταση αυτό έφερε μεγαλύτερη οικονομική κίνηση και παρείχε κίνητρα για επενδύσεις στην εκάστοτε περιοχή.

Ενδεικτικά να αναφέρουμε ότι το Cable Factory στο Ελσίνκι έχει αναγνωριστεί ως ένα από τα μεγαλύτερα ευρωπαϊκά κέντρα τέχνης. Το 99% των εγκαταστάσεων του χρησιμοποιούνται από δημιουργούς και καλλιτέχνες, επιπλέον, εντυπωσιακό

γεγονός αποτελεί ο κύκλος εργασιών του, ο οποίος ξεπέρασε τα 3,5 εκατομμύρια ευρώ³⁵.

Αντίστοιχα, το κτήριο των παλαιών δημοτικών σφαγείων στην Θεσσαλονίκη έχει γίνει πόλος έλξης για νέους δημιουργούς αλλά ταυτόχρονα και για την διεξαγωγή οργανωμένων πολιτιστικών δράσεων, που δίνουν «βήμα» στους πολίτες να συμμετέχουν ενεργά σε αυτές ³⁶. Επιπλέον, γύρω από τον χώρο των σφαγείων έχουν αξιοποιηθεί και επαναχρησιμοποιηθεί αντίστοιχα κτήρια, που έχουν μετατραπεί κυρίως σε χώρους εστίασης. Αντίστοιχη, περίπτωση με αυτή του Κεραμεικού, όπου μετά την δημιουργία της Τεχνόπολης η περιοχή παρουσίασε αυξημένη κίνηση στον κλάδο των κτηματομεσιτικών αλλά και στον χώρο της εστίασης.

Η πόλη των Τρικάλων με την σειρά της θεωρείται μίας από τις πιο καινοτόμες και πολιτιστικά δραστήριες πόλεις στην Ελλάδα. Με πληθώρα δράσεων και με την προτροπή της ενεργούς συμμετοχής των κατοίκων της στα κοινά αποτελεί υπόδειγμα λειτουργίας. Η μετατροπή των παλιών φυλακών σε μουσείο και χώρο «δράσης» νέων μουσικών που αποτέλεσε επιθυμία των ίδιων των κατοίκων της περιοχής, έρχεται να ενισχύσει την άποψη της υποδειγματικής λειτουργίας των δημοτικών φορέων και ταυτόχρονα να προσφέρει ηθική ικανοποίηση και υπερηφάνεια για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι στις παραπάνω περιπτώσεις τα αποτελέσματα από τις πολιτιστικές επενδύσεις ενίσχυσαν την πολιτιστική εικόνα της κάθε πόλης αλλά δημιούργησαν και κίνητρα για την αναπτέρωση του ηθικού των κατοίκων τους μέσα από την οικονομική ενίσχυση και την αύξηση της επισκεψιμότητας.

³⁵ <https://www.kaapelitehdas.fi/en/info/history> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

³⁶ <https://www.labattoir.org/> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

Κεφάλαιο 3

Πολιτιστικές και

Δημιουργικές

Βιομηχανίες

Το κεφάλαιο 3 πραγματεύεται την έννοια των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών, τους διάφορους ορισμούς που τους έχουν αποδοθεί καθώς και τον ρόλο αυτών στην ελληνική πραγματικότητα. Στην συνέχεια, γίνεται μία σύντομη αναφορά σε συγκεκριμένους τομείς δημιουργικών βιομηχανιών στην Ελλάδα και την εξέλιξη τους (κυρίως οικονομική) την τελευταία δεκαετία. Οι τομείς οι οποίοι αναλύονται είναι εκείνοι οι οποίοι είναι άμεσα συνδεδεμένοι με την καινοτομία και την χρήση της τεχνολογίας.

3.1. Ορισμός των Πολιτιστικών και Δημιουργικών Βιομηχανιών

Πριν γίνει οποιαδήποτε αναφορά στον όρο πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες καλό θα ήταν να δούμε πως αυτές ορίζονται, σύμφωνα με τη βιβλιογραφία.

Οι πολιτιστικές βιομηχανίες έχουν λάβει πληθώρα εννοιών με μικρές αποκλίσεις μεταξύ τους. Μερικές από τις βασικότερες, όπως τις αναφέρει ο Αυδίκος (2014), είναι αυτή του υπουργείου πολιτισμού του Ην. Βασιλείου, σύμφωνα με το οποίο, πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες «νοούνται όσες έχουν την προέλευση τους στην ατομική δημιουργικότητα, την ικανότητα και το ταλέντο και έχουν δυνατότητες για την δημιουργία πλούτου και θέσεων εργασίας μέσω της παραγωγής και εκμετάλλευσης της πνευματικής ιδιοκτησίας» (Αυδίκος, 2014, σ.36).

Καθώς, επίσης, και ο ορισμός που δίνει η Unesco σύμφωνα με τον οποίο, «πολιτιστικές βιομηχανίες, είναι οι βιομηχανίες που παράγουν και διανέμουν πολιτιστικά αγαθά ή υπηρεσίες» (Αυδίκος,2014, σ.69). Σύμφωνα με τον Καραχάλη (2006), « ο ορισμός των πολιτιστικών βιομηχανιών ξεκινά από τα προϊόντα τους, δηλαδή βιβλία, περιοδικά, εφημερίδες, κ.ά.,... Ακόμη, περιλαμβάνονται οι διαδικασίες παραγωγής, διανομής, και πώλησης τυπογραφίας και μαζικής ενημέρωσης, καθώς και τα μουσεία, οι βιβλιοθήκες, τα θέατρα, τα νυχτερινά κέντρα και οι γκαλερί.» (σ.3). Επιπλέον, ο ίδιος σε συνέχεια αυτού του ορισμού, διαπιστώνει ότι η παραγωγή των πολιτιστικών αγαθών έχει αλλάξει καθώς έχει επηρεαστεί από την συνεχή τεχνολογική ανάπτυξη. Η έννοια των πολιτιστικών βιομηχανιών διευρύνεται και περικλείει νέες δραστηριότητες που συνδέονται άμεσα με την τεχνολογία, όπως η παραγωγή λογισμικού και το web design, αλλά και με την εκπαίδευση και τις πωλήσεις (Καραχάλης, 2006).

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, διαπιστώνουμε ότι οι πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες είναι μία έννοια αρκετά διευρυμένη που περιλαμβάνει αντίστοιχα και πολλούς παραγωγικούς τομείς. Μπορούν και συνδυάζουν δύο στοιχεία φαινομενικά αντίθετά, στην πραγματικότητα όμως άμεσα συνδεόμενα, αυτό του πολιτισμού και της οικονομίας. Στοχεύουν στην παραγωγή, εξέλιξη, διάδοση και δημιουργία αγαθών πολιτισμού με οικονομικό όφελος από την μία αλλά και πολιτιστική άνθιση από την άλλη (Καρποδίνη-Δημητριάδη, 2013).

3.2. Μια Ματιά στις Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, μέχρι πρόσφατα δεν υπήρχαν αρκετά, αναλυτικά στοιχεία και έρευνες για την πορεία των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών. Τα τελευταία χρόνια εντοπίστηκε η ανάγκη περαιτέρω ανάλυσης τους συγκεκριμένου κλάδου, με κάποιες μελέτες και έρευνες στις οποίες θα βασιστούμε για να βγάλουμε ορισμένα συμπεράσματα για τον τομέα αυτό στην χώρα.

Συνοπτικά, τους βασικούς κλάδους των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών στην Ελλάδα αποτελούν: οι εκδόσεις, οι εκτυπώσεις, ο κινηματογράφος, η φωτογραφία, η μουσική, η τηλεόραση, το ραδιόφωνο, οι εικαστικές τέχνες, οι βιβλιοθήκες, τα μουσεία, η αρχιτεκτονική, το ειδικευμένο σχέδιο, η διαφήμιση και η παραγωγή λογισμικού.

Ο Αυδίκος (2014) μέσα από την έρευνα του διαπιστώνει ότι για το διάστημα 2000-2006, οι δημιουργικές βιομηχανίες παρουσίασαν σημαντικά μεγαλύτερη ανάπτυξη σε σχέση με τους ρυθμούς ανάπτυξης της οικονομίας στην χώρα. Ταυτόχρονα, παρατηρείται μία ραγδαία ανάπτυξη των μουσείων, που οφείλεται όμως στο γεγονός των συνεχόμενων κρατικών χρηματοδοτήσεων αλλά και την ιδιαίτερη σημασία που δόθηκε στον πολιτισμό της χώρας λόγω των επερχόμενων Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 (Αυδίκος, 2014).

Στην χαρτογράφηση για τις πολιτιστικές βιομηχανίες που έγινε για τα έτη 2008-2014, αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι ο τομέας αυτός, με την επίδραση της οικονομικής κρίσης (2008/2009 και έπειτα), παρουσίασε μείωση ως προς την συνεισφορά στο ΑΕΠ της χώρας, αλλά και ως προς τις επιχειρήσεις και τους εργαζόμενους (Αυδίκος, Μιχαηλίδου, Κλήμης, Μιμής, 2016). Παρόλα αυτά η Ελλάδα εξακολουθεί να είναι μια χώρα η οποία βασίζεται σε πολύ μεγάλο ποσοστό στον πολιτιστικό τομέα (ό.π., 2016).

Ανάκαμψη παρουσιάζεται από το 2014 και έπειτα με τις πολιτιστικές βιομηχανίες να κερδίζουν το χαμένο έδαφος των προηγούμενων ετών. Σε αναφορά που κάνει η Καρποδίνη-Δημητριάδη (2013) αναφέρει χαρακτηριστικά, ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση «δίνει όλο και μεγαλύτερη σημασία στον δημιουργικό τομέα, ο οποίος εκτιμάται ότι συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη, την απασχόληση, την καινοτομία και την κοινωνική συνοχή» (Καρποδίνη-Δημητριάδη, 2013, σ.56). Πιο συγκεκριμένα, μεγαλύτερη ανοδική πορεία έχουν η αρχιτεκτονική, το ειδικευμένο σχέδιο, η έκδοση λογισμικού και η παραγωγή της μουσικής (Αυδίκος, Μιχαηλίδου, Κλήμης, Μιμής, 2016, σ.24-28).

Κατά την σύσταση της πρότασης της «πολιτιστικής συνοικίας», ενός χώρου δηλαδή όπου θα δραστηριοποιούνται καλλιτέχνες και δημιουργοί διαφόρων ειδικοτήτων

των δημιουργικών βιομηχανιών, θεωρήθηκε χρήσιμο να δοθεί βάση και ώθηση στους παραπάνω τομείς, οι οποίοι παρουσιάζουν ανάπτυξη, αλλά ταυτόχρονα συνδυάζουν την καινοτομία και την χρήση της τεχνολογίας. Παρακάτω ακολουθούν ορισμένα στοιχεία (ποσοστά εργαζομένων, προστιθέμενης αξίας, κ. ά) για τις ειδικότητες των δημιουργικών βιομηχανιών που θα ενταχθούν στην πολιτιστική συνοικία. Τα στοιχεία αφορούν χρονολογίες από το 2008 έως και το 2014.

3.2.1. Αρχιτεκτονική

Ως αρχιτεκτονική ορίζεται η τέχνη και η επιστήμη που αντικείμενο της είναι ο σχεδιασμός κτηρίων, κατασκευών και περιβάλλοντος χώρου όπου ζει ο άνθρωπος (Κυπρής, 2014).

Ο τομέας της αρχιτεκτονικής παράγει το 11% της συνολικής προστιθέμενης αξίας των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών της Ελλάδας. Υπέστη από τις μεγαλύτερες μειώσεις προστιθέμενης αξίας, από το 2008 έως και το 2014, περίπου 77,2%. Το 2014 φαίνεται να αποτελεί έναν κλάδο με υψηλές πωλήσεις για τα ελληνικά δεδομένα (12%), παρόλα αυτά όμως δεν παύει να είναι από τους κλάδους με σημαντική μείωση στην ζήτηση (- 72%) (Αυδίκος, Μιχαηλίδου, Κλήμης, Μιμής, 2016).

Αναφορικά με τον αριθμό των απασχολούμενων στον τομέα αυτό, το 2009-2010 παρουσιάζεται αύξηση στον αριθμό των εργαζομένων της τάξεως του 15% από τα προηγούμενα έτη. Στην πορεία, η απασχόληση παρουσιάζει σημαντική μείωση (20%) το έτος 2012-2013, ενώ φαίνεται να ανακάμπτει ξανά και να μηδενίζει το αρνητικό πρόσημο, από το 2013-2014 (Αυδίκος, Μιχαηλίδου, Κλήμης, Μιμής, 2016). Στο πρώτο τρίμηνο του 2013 το ποσοστό που απασχολούνταν στον τομέα της αρχιτεκτονικής ήταν 22%, επί του συνόλου των εργαζομένων που απασχολούνται στην δημιουργικές βιομηχανίες (Αυδίκος, 2014, σ.82).

3.2.2. Ειδικευμένο Σχέδιο

Η λέξη σχέδιο περιλαμβάνει άπειρες έννοιες, μπορεί να περιέχει από το ελεύθερο εικαστικό σχέδιο μέχρι το ναυπηγικό σχέδιο. Η λέξη ειδικευμένο έχει την δυνατότητα να το περιορίζει. Έτσι, λοιπόν, με την έννοια ειδικευμένο σχέδιο

αυτόματα υπονοούμε τον διαχωρισμό σε κατηγορίες. Στην περίπτωση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφερόμαστε κυρίως στον εσωτερικό σχεδιασμό ενός χώρου, από τα φωτιστικά μέχρι τα έπιπλα και τα δάπεδα. Φυσικά, αυτό δεν αποκλείει τους υπόλοιπους σχεδιαστικούς κλάδους, καθώς πλέον ότι απαιτεί σχεδιαστική αποτύπωση γίνεται μέσω ειδικών προγραμμάτων σχεδιασμού.

Ο Αυδίκος (2014) επισημαίνει πως το ειδικευμένο σχέδιο, και ειδικά ο υποκλάδος του εσωτερικού σχεδιασμού (interior design), συνείσφερε το 76 % των εξαγωγών της χώρας κατά την περίοδο 2004-2011 (πάντα συγκριτικά με τους υπόλοιπους τομείς των δημιουργικών βιομηχανιών) (Αυδίκος, 2014, σ.74). Ποσοστό ιδιαίτερα υψηλό, που σημαίνει ότι η δυναμική του τομέα αυτού έχει την δυνατότητα σημαντικής συνεισφοράς στην ενίσχυση της εθνικής οικονομίας.

Αντίστοιχα όμως με τον κλάδο της αρχιτεκτονικής, και ο κλάδος του σχεδίου παρουσίασε αυξημένη μείωση στις πωλήσεις του το 2014 (63%) (Αυδίκος, Μιχαηλίδου, Κλήμης, Μιμής, 2016, σ. 27). Παρόλα αυτά, σε ότι αφορά στο κομμάτι της απασχόλησης, εκτός από μία σοβαρή καμπή το έτος 2010-2011, από το 2012-2013 και έπειτα, φαίνεται να υπάρχει μία εργασιακή σταθερότητα (ό.π., 2016). Ενδεικτικά το 2013, το ποσοστό απασχολούμενων ήταν 4% (Αυδίκος, 2014, σ. 82).

3.2.3. Έκδοση Λογισμικού

«Το λογισμικό ορίζεται ως ένα σύνολο προγραμμάτων και τεκμηρίωσης» (Γιακουμάκης & Διαμαντίδης, 2009, σ. 26). Ως τεχνολογία λογισμικού ορίζουμε τον «κλάδο της πληροφορικής που ασχολείται με την μελέτη και την εφαρμογή συστηματικών, μεθοδικών και ποσοτικοποιημένων προσεγγίσεων για την ανάπτυξη, λειτουργία και συντήρηση του λογισμικού» (ό.π.).

Στην παραγωγή προστιθέμενης αξίας, δεύτερος, μετά τις εκδόσεις, έρχεται ο κλάδος της έκδοσης λογισμικού. Ο τομέας αυτός παρουσιάζει μία έντονη μείωση μέχρι το 2009, αλλά ανακάμπτει με μία εξίσου έντονη αύξηση, της τάξεως του 16,8%, το 2013-2014 (Αυδίκος, Μιχαηλίδου, Κλήμης, Μιμής, 2016, σ. 27).

Αποτελεί έναν τομέα ο οποίος παρουσίασε μικρή πτώση πωλήσεων από το 2008 μέχρι και το 2014 (-34%) (Αυδίκος, Μιχαηλίδου, Κλήμης, Μιμής, 2016, σ. 32). Από το

2014 και έπειτα υπήρξε αύξηση των πωλήσεων περίπου σε ποσοστό 14,2 %, με συνολικό μερίδιο στις πωλήσεις των κλάδων πολιτισμού, 11% (Αυδίκος, Μιχαηλίδου, Κλήμης, Μιμής, 2016, σ. 32).

Η παραπάνω πορεία των πωλήσεων αποτυπώνεται και στον τομέα της απασχόλησης. Το 2009-2010 και το 2012-2013 ήταν, όχι και τόσο καλές χρονιές για την έκδοση λογισμικού, αφού υπήρξε μείωση στην απασχόληση (Αυδίκος, Μιχαηλίδου, Κλήμης, Μιμής, 2016, σ. 144). Παρόλα αυτά υπάρχει σημαντική ανάκαμψη το 2013-2014, με συνολικό ποσοστό απασχόλησης το πρώτο τρίμηνο του 2013, 15% (Αυδίκος, 2014, σ.82).

3.2.4. Μουσική

Με την έννοια της μουσικής, ως μέρος του ευρύτερου συνόλου της τέχνης, ορίζουμε την επιθυμία του ανθρώπου να εκφράσει ιδέες, σκέψεις και συναισθήματα, συνδυασμένα με αρμονικούς ήχους, στίχους και ρυθμό (Michels, 1977) . Με την πάροδο των ετών η μουσική αλλάζει και εξελίσσεται. Σήμερα ένα μεγάλο μέρος της βασίζεται στις νέες τεχνολογίες με σκοπό την βέλτιστη ποιότητα του ήχου. Παρόλο που η έννοια της μουσικής συνδέεται κατά κύριο λόγο με τον ήχο, σήμερα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος αυτής και η εικόνα, η παραγωγή βίντεο ήχου, κάτι που απαιτεί ομοίως σύγχρονο τεχνολογικό εξοπλισμό για ένα άρτιο αποτέλεσμα.

Στον τομέα της μουσικής υπάρχει μία εμφανής καθοδική πορεία σε όλους σχεδόν τους τομείς (πωλήσεις, προστιθέμενη αξία, απασχόληση) μέχρι και το 2013. Ενδεικτικά, το 2008 οι εταιρείες παραγωγής ήταν 516, ενώ το 2013, μόλις 127 (Αυδίκος, Μιχαηλίδου, Κλήμης, Μιμής, 2016, σ. 117). Από το 2008 μέχρι και το 2014, παρουσιάζεται μείωση της προστιθέμενης αξίας της τάξεως του 57,9 %, παρόλα αυτά το 2014 η μουσική επανέρχεται με αύξηση σε ποσοστό 54,8 %, μηδενίζοντας σχεδόν την διαφορά των προηγούμενων ετών (ό.π., σ. 117).

Στο κομμάτι των πωλήσεων , την περίοδο 2008-2015 σημειώνεται εξίσου αισθητή μείωση (70%), η οποία όμως ανακάμπτει από το 2015 και έπειτα, μέσα από την

ψηφιακή πώληση. Το 2014 το μερίδιο στις πωλήσεις για την μουσική ήταν στο 7% (Αυδίκος, Μιχαηλίδου, Κλήμης, Μιμής, 2016, σ. 117).

Στο κομμάτι της απασχόλησης παρατηρείται μείωση των εργαζομένων τα έτη 2009-2010 και 2012-2013, υπάρχει όμως ανάκαμψη από το 2013 και μετά (Αυδίκος, Μιχαηλίδου, Κλήμης, Μιμής, 2016, σ. 38). Το 2013, το ποσοστό των απασχολούμενων στον τομέα της μουσικής είναι 2% (Αυδίκος, 2014, σ.82).

3.2.5.Φωτογραφία

Η φωτογραφία είναι η στιγμιαία αποτύπωση, μίας δεδομένης στιγμής, και περιλαμβάνει κάθε λεπτομέρεια που δύναται να καταγραφεί. Εξελικτικά, η φωτογραφία έχει περάσει από αρκετά στάδια, φτάνοντας σήμερα να έχει έναν κυρίαρχο ρόλο σε αυτό που αποκαλούμε τέχνη και πολιτισμό. Έχει διαχωριστεί σε διάφορες μορφές και είδη, όπως διαφημιστική φωτογραφία, καλλιτεχνική, πορτραίτα, φωτογραφία τοπίου κ.α. (www.enfo.gr). Το σίγουρο είναι, όπως συμβαίνει σχεδόν σε όλους τους τομείς της καθημερινότητας μας, ότι ομοίως και εδώ, η τεχνολογική ανάπτυξη έχει παίξει ιδιαίτερο ρόλο. Σήμερα η τέχνη της φωτογραφίας, ανεξαρτήτου θέματος, βασίζεται πάρα πολύ στην τεχνολογική επεξεργασία με σκοπό κάθε φορά το επιθυμητό αποτέλεσμα (πιο ζωντανό χρώμα, μεγαλύτερη εστίαση, πιο ρεαλιστικό αποτέλεσμα, κ.ο.κ.).

Για τον τομέα της φωτογραφίας δεν υπάρχουν αποκλειστικά στοιχεία, καθώς στις μελέτες εντάσσεται στον τομέα των οπτικοακουστικών. Έτσι λοιπόν, θα γίνει αναφορά στον κλάδο μέσα από τα οπτικοακουστικά τα οποία καταγράφουν άνοδο σε ότι αφορά στην προστιθέμενη αξία τους, το 2014 έναντι του 2013 (-57,9 το 2013 έναντι 54,8 το2014) (Αυδίκος, Μιχαηλίδου, Κλήμης, Μιμής, 2016, σ. 28). Μία άνοδος η οποία έρχεται έπειτα από μία καθοδική πορεία που είχε παρατηρηθεί τα έτη 2008-2013, της τάξεως του 57,9 % (ό.π.).

Την καθοδική αυτή πορεία έρχεται να επιβεβαιώσει και το ποσοστό μείωσης των πωλήσεων από το 2008 το οποίο ήταν από τα μεγαλύτερα, 65%. Το 2014 οι πωλήσεις ανέρχονται σε ποσοστό 7%, ποσοστό που φαίνεται μικρό (Αυδίκος, Μιχαηλίδου, Κλήμης, Μιμής, 2016, σ. 32).

Στο κομμάτι της απασχόλησης του προσωπικού η μείωση των εργαζομένων εντοπίζεται στα έτη 2009-2010 και 2012-2013, ενώ αντίστοιχα το 2013-2014 υπάρχει ανάκαμψη (Αυδίκος, Μιχαηλίδου, Κλήμης, Μιμής, 2016, σ. 38). Πιο συγκεκριμένα, στην μελέτη χαρτογράφησης των πολιτιστικών βιομηχανιών που έγινε για την Ελλάδα το 2014, αναφέρει για την φωτογραφία, την οποία ορίζει ως υπό-κλάδο των οπτικοακουστικών, ότι «συγκράτησε τον αριθμό των εργαζομένων τα τελευταία επτά έτη, και η Ελλάδα κατατάσσεται 7η στον αντίστοιχο κλάδο στην ΕΕ-28» (Αυδίκος, Μιχαηλίδου, Κλήμης, Μιμής, 2016, σ. 38).

Συμπερασματικά, σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία, για τους συγκεκριμένους κλάδους των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών στην Ελλάδα, μπορούμε να δούμε περίπου την πορεία που ακολούθησαν τα τελευταία έτη, μεταξύ 2008 έως και 2014. Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτό ότι στην περίοδο της κρίσης (κυρίως μεταξύ 2009-2011) όλοι οι τομείς είχαν μία καθοδική πορεία είτε στις πωλήσεις, είτε στην απασχόληση. Από το 2013 και έπειτα όμως παρατηρείται μία ανάκαμψη, η οποία φαίνεται για την ώρα, να διαγράφει μία αρκετά σταθερή πορεία.

Οι παραπάνω ειδικότητες, παρουσιάζουν μία γρήγορη εξελικτική πορεία, καθώς στο μεγαλύτερο ποσοστό τους βασίζονται σε τεχνολογικά μέσα. Σε υλικά τεχνολογικά μέσα όπως είναι οι υπολογιστές αλλά και σε ειδικευμένα προγράμματα. Δεδομένου ότι η τεχνολογική εξέλιξη είναι ραγδαία, ομοίως και οι παραπάνω κλάδοι οφείλουν να εξελίσσονται ταυτόχρονα, για να παραμένει πάντα επίκαιρο και ανταγωνιστικό το παραγόμενο αγαθό.

Επίσης, παρουσιάζουν αρκετά έντονα το στοιχείο της εξειδίκευσης. Ο κάθε ένας από τους παραπάνω κλάδους τείνει να αποκτά ολοένα και περισσότερους υπόκλάδους. Παράδειγμα το ειδικευμένο σχέδιο, το οποίο μπορεί να αφορά το σχέδιο μόδας, σχεδιασμό προϊόντων μέχρι σχεδιασμό εξωφύλλων βιβλίων και δίσκων. Η παραγωγή λογισμικού μπορεί να αφορά λογισμικό για εφαρμογές σε συσκευές ή λογισμικό για προγράμματα πολιτιστικών οργανισμών. Ένας ακόμη, λοιπόν, λόγος για τον οποίο επιλέγουμε τους συγκεκριμένους κλάδους είναι να δώσουμε έμφαση σε αυτή την εξειδίκευση ώστε να υπάρχει ακόμα καλύτερο αποτέλεσμα στα προϊόντα αφού θα υπάρχει πιο στοχευμένη και μεθοδική εργασία

αλλά ταυτόχρονα θα υπάρξει και μεγαλύτερη «διασπορά» στις θέσεις εργασίας. Με τον όρο «διασπορά» εννοούμε ότι σε έναν κλάδο θα υπάρχουν θέσεις εργασίας ανάλογα με την εξειδίκευση. Βλέποντας το σχηματικά, αν υπάρχουν δέκα θέσεις εργασίας στον τομέα της φωτογραφίας, οι τρεις μπορεί να αφορούν φωτογράφους εκδηλώσεων, δύο φωτογράφους πορτραίτων, τρεις ειδικούς στην επεξεργασία φωτογραφιών για ψηφιακές εκτυπώσεις και δύο φωτογράφους περιοδικών. Άρα, λοιπόν οι θέσεις εργασίας μοιράζονται, έτσι καθίσταται εφικτό να απασχοληθούν περισσότερα άτομα από τον ευρύτερο αντίστοιχο κλάδο.

Κεφάλαιο 4

Πρόταση

Αξιοποίησης-Σύσταση

Πολιτιστικής

Συνοικίας

Στο κεφάλαιο 4 ακολουθεί η περιγραφή και η ανάλυση της ιδέας της «πολιτιστικής συνοικίας». Γίνεται μία βασική ανάλυση της λειτουργίας του χώρου, βασιζόμενοι σε βιβλιογραφικές αναφορές και σε πρωτογενή δεδομένα που συλλέχθηκαν από συνεντεύξεις με δημιουργούς οι οποίοι δραστηριοποιούνται στον κλάδο των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών και ιδιαίτερα στους τομείς ενδιαφέροντος της αρχιτεκτονικής, του ειδικευμένου σχεδίου, της έκδοσης λογισμικού, της μουσικής, και της φωτογραφίας.

4.1. Περιγραφή Βασικής Ιδέας

Η βασική πρόταση για την αξιοποίηση των κτηριακών εγκαταστάσεων των πρώην φυλακών Κορυδαλλού είναι η δημιουργία μίας «πολιτιστικής συνοικίας» (cultural cluster) (Καραχάλης & Δεφνερ, 2012). Ενός πυρήνα δημιουργικότητας που θα προσφέρει την δυνατότητα σε επιχειρηματίες και καλλιτέχνες, που δραστηριοποιούνται σε τομείς των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών, να αναπτύξουν, να υλοποιήσουν και να σχεδιάσουν τις ιδέες τους. Η ιδέα αποσκοπεί στην εξασφάλιση χώρου αλλά και βασικού υλικού εξοπλισμού για κάθε ειδικότητα. Στόχος είναι η ανακαίνιση και μετατροπή των πρώην κελιών των φυλακών σε

γραφεία και καλλιτεχνικά εργαστήρια για δημιουργούς. Επιπλέον, παρέχεται, ταυτόχρονα, η δυνατότητα προβολής και έκθεσης των παραγόμενων αγαθών.

4.2. Συνεντεύξεις με Δημιουργούς

Σύμφωνα με την μελέτη χαρτογράφησης για τις δημιουργικές βιομηχανίες στην Ελλάδα (βλ. Κεφάλαιο 3), οι δραστηριότητες που παρουσιάζουν την μεγαλύτερη αύξηση στις πωλήσεις αλλά και την απασχόληση είναι κυρίως, η έκδοση λογισμικού, η αρχιτεκτονική, το ειδικευμένο σχέδιο και τα οπτικοακουστικά μέσα (μουσική και φωτογραφία) (Αυδίκος, Μιχαηλίδου, Κλήμης, Μιμής, 2016).

Έτσι λοιπόν, με βάση τα στοιχεία της παραπάνω έρευνας, θα δοθεί ιδιαίτερη βάση στους συγκεκριμένους τομείς. Αποτελούν τομείς οι οποίοι συνδυάζουν καινοτομία, δημιουργικότητα και τεχνολογία. Η τεχνολογία φαίνεται να εισέρχεται ολοένα και περισσότερο στην καθημερινότητα, επομένως και στον χώρο του πολιτισμού.

Πριν προχωρήσουμε στην εκτενή ανάλυση της παραπάνω πρότασης, κρίθηκε σκόπιμο να πραγματοποιηθούν ορισμένες δομημένες συνεντεύξεις καλλιτεχνών/δημιουργών που δραστηριοποιούνται στον τομέα των παραπάνω δημιουργικών βιομηχανιών. Οι συνεντεύξεις έχουν σκοπό να πάρουν μία πρώτη γνώμη ανθρώπων οι οποίοι έχουν άμεση επαφή με την πολιτιστική βιομηχανία. Έχοντας ένα βασικό πλάνο για την σύσταση της ιδέας της πολιτιστικής συνοικίας, θελήσαμε μέσα από τις συνεντεύξεις, να «χρησιμοποιήσουμε» την γνώμη των δημιουργών ώστε να βελτιώσουμε στο μέγιστο βαθμό την ιδέα αυτή.

Θεωρούν ότι ένα τέτοιο εγχείρημα θα τους έδινε ώθηση για την περαιτέρω επαγγελματική τους ανάπτυξη; Ποιές ελλείψεις διαπιστώνουν στον τομέα τους και τι θα ήθελαν να αλλάξουν, να προσθέσουν ή να προτείνουν για την ιδανική λειτουργία της συνοικίας σε ότι αφορά τον δικό τους επαγγελματικό κλάδο;

Συνολικά ρωτήθηκαν έξι (6) άτομα, σχεδόν ένα «δείγμα» από την κάθε ειδικότητα που θα αναφέρουμε παρακάτω. Οι συνεντεύξεις έγιναν περίπου στις αρχές Μαρτίου, πριν δηλαδή ξεκινήσει η εκτενέστερη δόμηση της ιδέας, και διήρκεσαν περίπου 20 με 30 λεπτά για τον κάθε δημιουργό.

Οι ερωτήσεις που τέθηκαν, είχαν σκοπό αρχικά να δώσουν ένα γενικό πλαίσιο για τον τρόπο απασχόλησης του συνεντευξιαζόμενου, και έπειτα να εκμαιεύσουν αν η ιδέα της πολιτιστικής συνοικίας είναι κάτι το οποίο θεωρούν οι ίδιοι, ως επαγγελματίες πια, ότι θα τους βοηθούσε.

Το ερωτηματολόγιο περιείχε τις εξής ερωτήσεις:

1. Πού εργάζεστε;/με ποιόν τρόπο απασχολείστε;/Αποτελεί την κύρια εργασία σας;
2. Διατηρείτε κάποιο σταθερό επαγγελματικό χώρο/γραφείο/στούντιο;
3. Ποιά είναι τα «εργαλεία»/ εξοπλισμός που χρειάζεστε στον τομέα που δραστηριοποιήστε;
4. Είναι πλήρως εξοπλισμένο με όλα τα παραπάνω το γραφείο/στούντιο που εργάζεστε;
5. Πόσο συχνή/απαραίτητη είναι η συνεργασία σας με άλλες (καλλιτεχνικές/δημιουργικές) ειδικότητες για την διεκπεραίωση ενός project;
6. Με ποιόν τρόπο προσεγγίζετε πιθανούς «καταναλωτές»/ πελάτες; Θεωρείτε ότι θα βοηθούσε ένας σταθερός επαγγελματικός χώρος;
7. Ποιά είναι η γνώμη σας για την δημιουργία μιας πολιτιστικής συνοικίας στην περιοχή του Κορυδαλλού;
8. Θεωρείτε ότι θα προσέφερε στον τομέα της απασχόλησης σας και για ποιόν λόγο;
9. Εν συντομία, υπό ποιές προϋποθέσεις θα νοικιάζατε έναν χώρο στην συγκεκριμένη πολιτιστική συνοικία;
10. Θα νοικιάζατε έναν επαγγελματικό χώρο στην πολιτιστική συνοικία, γνωρίζοντας ότι αποτελεί ένα κελί πρώην φυλακών;

Τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων παρουσιάζονται αναλυτικά στο παράρτημα Ι, ακολουθεί όμως μία πρώτη συνοπτική εκτίμηση τους.

Όλοι οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι η ιδέα μιας πολιτιστικής συνοικίας θα βοηθούσε στο κομμάτι της απασχόλησης τους. Θεωρούν πολύ θετικό το γεγονός ενός σταθερού επαγγελματικού χώρου, εξοπλισμένου, που δεν απαιτείται δέσμευση χρόνου μίσθωσης. Επίσης, βρίσκουν πολύ θετικό και λειτουργικό το γεγονός της συνεργασίας με άλλες ειδικότητες ή με όμοιες ειδικότητες για ανταλλαγή απόψεων ή συνεργασιών. Τέλος, όλοι απάντησαν ότι βρίσκουν

ενδιαφέρον το γεγονός ότι τα εργαστήρια/γραφεία αποτελούν τμήματα πρώην φυλακών και υποστηρίζουν την ιδέα της επανάχρησης τους με αυτόν τον τρόπο.

4.3. Πρόταση «Πολιτιστικής Συνοικίας»

Η ιδέα για την δημιουργία της «συνοικίας» προέκυψε από την παρουσία ενός συγκροτήματος κτηριακών εγκαταστάσεων, το οποίο σε σύντομο χρονικό διάστημα θα πάψει να λειτουργεί³⁷. Έτσι, προκύπτουν άδεια κτήρια, με συγκεκριμένη διαρρύθμιση (βλ. Κεφάλαιο 2), και μία μεγάλη έκταση περιβάλλοντος χώρου γύρω από αυτά, ο οποίος θα μπορούσε να αξιοποιηθεί με τρόπο που θα συμβάλει στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της περιοχής.

Υποστηρίζεται εδώ ότι η καταστροφή του κτηρίου και η οικοδόμηση νέου ή νέων δεν αποτελεί τη βέλτιστη λύση καθώς με τον τρόπο αυτό θα εξαφανίζονταν ένα κομμάτι από την «διαδρομή» της περιοχής του Κορυδαλλού, από την στιγμή της ύπαρξης της. Αναμφίβολα, όπως είδαμε και στο πρώτο κεφάλαιο, αποτελεί ένα «μελανό» κομμάτι για τους κατοίκους, με πολλές αρνητικές αναμνήσεις αλλά παρόλα αυτά παραμένει ένα χαρακτηριστικό στοιχείο της πόλης. Επιπλέον, μία πιθανή, εκ νέου δημιουργία κτηρίου, θα αύξανε αμέσως τον οικονομικό προϋπολογισμό, η οποία καλό θα ήταν να αποφευχθεί αν αναλογιστεί κανείς την δυσκολία με την οποία εγκρίνονται τα ανάλογα κονδύλια, (O'Brien, 2014) αλλά και την οικονομική συγκυρία στην οποία βρίσκεται η χώρα.

Προτείνεται, λοιπόν, η ανακαίνιση εσωτερικά και εξωτερικά του κτηρίου, ώστε να αποκατασταθούν πιθανές υλικές ζημιές και να γίνουν οι απαραίτητες ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις που χρειάζονται. Τα κελιά, μετά την αναδιαμόρφωση τους θα αποτελέσουν τα μελλοντικά καλλιτεχνικά στούντιο ή γραφεία των χρηστών. Με το όρο «χρήστες», όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα, νοούνται όσοι δραστηριοποιούνται στον τομέα των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών. Σύμφωνα με τον ορισμό που αποδίδεται από την UNESCO «στις πολιτιστικές βιομηχανίες συμπεριλαμβάνονται όλοι οι τομείς που συνδυάζουν τη

³⁷ www.kathimerini.gr/253471/article/epikairothta/ellada/stadiakh-metakomish-fylakwn-korydalloy-aro-to-2007 (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019).

δημιουργία, την παραγωγή και την εμπορία αγαθών και υπηρεσιών των οποίων η ιδιαιτερότητα βασίζεται στον πολιτιστικό χαρακτήρα των περιεχομένων τους..» (UNESCO, 2009) Για τον λόγο αυτό η ανακαίνιση του εσωτερικού των κελιών μπορεί να περιλαμβάνει από μικρές αλλαγές, μέχρι μεγαλύτερες και πιο επεμβατικές.

Σύμφωνα με τις συνεντεύξεις των καλλιτεχνών που αναφέρθηκαν παραπάνω, οι περισσότεροι έθεσαν ως προϋπόθεση για την ενοικίαση ενός εργαστηρίου, την πρακτικότητα/χρηστικότητα του χώρου (Παράρτημα Ι). Δεν αρκεί μόνο ένα χαμηλό ενοίκιο, απαιτείται ταυτόχρονα και ένα σωστά δομημένο εργαστήριο. Για παράδειγμα ο συνεντευξιζόμενος M4, ως ιδιοκτήτης στούντιο ηχογράφησης, θεωρεί βασική προϋπόθεση την σωστή ηχητική του χώρου και την ηχομόνωση. Αυτό για να επιτευχθεί χρειάζεται μελέτη και μία πιο εξειδικευμένη, κατασκευαστικά, διαχείριση. Οι αρχιτέκτονες A1 και A2 επιθυμούν ένα εργαστήριο με αρκετό και ταυτόχρονα σωστό φωτισμό, άρα λοιπόν ενδέχεται να δημιουργηθούν επιπλέον παράθυρα σε ορισμένα κελιά. Αντίθετα, ο Φ3 που χρησιμοποιεί «σκοτεινό θάλαμο» χρειάζεται έναν χώρο με ελάχιστο έως καθόλου φως, άρα ενδέχεται να κλείσει κάθε πηγή φυσικού φωτισμού.

Οι κλάδοι που περιλαμβάνονται στην πολιτιστική συνοικία, για την παραγωγή των προϊόντων τους απαιτούν ταυτόχρονα πολύ συγκεκριμένο και κοστολογικά πιο ακριβό εξοπλισμό. Άρα, λοιπόν, στόχος είναι η εξασφάλιση όσων περισσότερων παροχών γίνεται για την απασχόληση και εξέλιξη των συγκεκριμένων ειδικοτήτων. Βασιζόμενοι στις συνεντεύξεις (παράρτημα Ι), έγινε αντιληπτό ότι όλοι οι δημιουργοί διαθέτουν έναν βασικό εξοπλισμό, όμως για ένα πιο άρτιο και ολοκληρωμένο αποτέλεσμα θα προτιμούσαν επιπλέον εξοπλισμό τον οποίο δεν διαθέτουν, είτε λόγω αυξημένου κόστους, είτε λόγω έλλειψης χώρου. Ο M4, ιδιοκτήτης στούντιο ηχογράφησης, αναφέρει χαρακτηριστικά στην ερώτηση για τον αν είναι πλήρως εξοπλισμένο του στούντιο που εργάζεται, ότι : «Υπάρχει ένας βασικός εξοπλισμός, χρειάζονται όμως κάποια μηχανήματα ακόμη. Ορισμένα έχω επιλέξει να μην τα έχω λόγω έλλειψης χώρου και άλλα λόγω της αυξημένης τους τιμής» (παράρτημα Ι, σ. 76.). Αντίστοιχα και ο Φ3, αναφέρει την έλλειψη χώρου, για την δημιουργία «σκοτεινού θαλάμου» (παράρτημα Ι, σ. 74).

Το κάθε εργαστήριο, λοιπόν, ανάλογα της χρήσης για την οποία προορίζεται, θα είναι εξοπλισμένο με τα κατάλληλα υλικοτεχνικά μέσα, ώστε να παρέχεται, όσο το δυνατόν, πιο ολοκληρωμένο στον χρήστη.

Φυσικά, αυτό δεν αποκλείει την ενασχόληση με άλλους δημιουργικούς τομείς. Οι πτέρυγες κράτησης, όπως είδαμε σε στο Κεφάλαιο 1 είναι έξι, μπορεί λοιπόν, να γίνει ένας διαχωρισμός ανά ειδικότητα. Πιο συγκεκριμένα, κάθε πτέρυγα μπορεί να στεγάζει και από μία ειδικότητα, η πτέρυγα Α, την αρχιτεκτονική, η πτέρυγα Β, την φωτογραφία, κ.ο.κ.. Με τον διαχωρισμό αυτό υπάρχει μία πτέρυγα κενή η οποία θα διαθέτει κενά εργαστήρια και χώρους συνεδριάσεων, σεμιναρίων, εκθέσεων, κ.λπ. Άρα, λοιπόν, υπάρχει η δυνατότητα για όποιον το επιθυμεί και δεν ανήκει στις παραπάνω ειδικότητες, επομένως δεν χρειάζεται ειδικό εξοπλισμό, να εγκατασταθεί στα «κενά» εργαστήρια και να απασχοληθεί όπως ο ίδιος θέλει.

Πέρα από την δημιουργία των προσωπικών χώρων εργασίας, απαραίτητοι είναι και οι κοινόχρηστοι χώροι οι οποίοι θα αποτελούν σημείο συνάντησης χρηστών και επισκεπτών, σημείο ανταλλαγής ιδεών και προτάσεων, χώρο έκθεσης και προβολής έργων και φυσικά χώρο ξεκούρασης και αναψυχής.

Πιο συγκεκριμένα, αναφερόμαστε στην κατασκευή αναψυκτηρίου όπου ο καθένας («ενοίκος» ή επισκέπτης) θα έχει την δυνατότητα χρήσης του. Θα υπάρχει εσωτερικός χώρος για εκθέσεις, εκδηλώσεις, ομιλίες, συνέδρια, σεμινάρια, κ.α.. Ταυτόχρονα, ο εξωτερικός χώρος, ο οποίος αποτελείται από αρκετά τετραγωνικά μέτρα, προσφέρεται για συναυλίες και άλλου είδους πολιτιστικές εκδηλώσεις και συναντήσεις, όπως εκθέσεις, ομιλίες καλλιτεχνών ή διεξαγωγή εκπαιδευτικών καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων.

Τέλος, προτείνεται η δημιουργία μίας βιβλιοθήκης, η οποία να αφορά κυρίως, το κομμάτι των δημιουργικών και πολιτιστικών βιομηχανιών. Η βιβλιοθήκη θα χρησιμοποιείται από τους «ενοίκους» του χώρου αλλά θα υπάρχει και η δυνατότητα χρήσης της από το κοινό, θα έχει κατά κάποιο τρόπο την λειτουργία της δανειστικής βιβλιοθήκης. Άρα, λοιπόν, συνοψίζοντας, καταλήγουμε στην σκέψη, οι περισσότεροι από τους κοινόχρηστους χώρους του παλαιού κτηρίου να

παραμένουν ως έχουν, με την κατάλληλη χωροταξική διαρρύθμιση φυσικά, για να στεγάσουν τις υπόλοιπες λειτουργίες της συνοικίας.

Τα εργαστήρια θα ενοικιάζονται στους ενδιαφερόμενους, ανάλογα με το χρονικό διάστημα που χρειάζονται. Κάποιος μπορεί να επιθυμεί να το έχει σαν σταθερό εργαστήριο και κάποιος μπορεί να θέλει απλά να δουλέψει ένα συγκεκριμένο project που θα έχει αναλάβει, για περιορισμένο χρονικό διάστημα. Δεν υπάρχει περιορισμός και δέσμευση στην μίσθωση ενός χώρου, αρκεί πάντα να υπάρχει η ανάλογη διαθεσιμότητα.

Κεφάλαιο 5

Οφέλη «Πολιτιστικής Συνοικίας»

Στο παρακάτω κεφάλαιο αναλύονται τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η δημιουργία της πολιτιστικής συνοικίας τόσο για τους ίδιους τους δημιουργούς, όσο και για την περιοχή του Κορυδαλλού. Θα αναφερθούμε στην προσπάθεια ενθάρρυνσης των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών καθώς και στην οικονομική ώθηση που δίνεται στην πόλη και στους καλλιτέχνες και τέλος στην «αλληλεπίδραση» της συνοικίας με τους κατοίκους.

5.1. Ενθάρρυνση Πολιτιστικών & Δημιουργικών Βιομηχανιών

Η «πολιτιστική συνοικία» έχει στόχο να ενθαρρύνει δημιουργούς και επιχειρηματίες προκειμένου να μπορέσουν να πραγματοποιήσουν το έργο τους και να το προβάλλουν. Με τον τρόπο αυτό, δίνεται μία ώθηση στην δημιουργικότητα και ένα κίνητρο ώστε να ενισχυθεί ο κλάδος των πολιτιστικών βιομηχανιών και ιδιαίτερα οι τομείς που βασίζονται κατά κύριο λόγο στην χρήση τεχνολογικών μέσων.

Με τον όρο «ενθάρρυνση», εννοούμε την συμβολή στην προσπάθεια εμπλουτισμού της πολιτιστικής παραγωγής, στην εύρεση και υλοποίηση νέων ιδεών, οι οποίες μπορούν να ωφελήσουν και να προσθέσουν ένα ακόμη κομμάτι στην ευρύτερη έννοια της κουλτούρας αποφέροντας ταυτόχρονα κέρδος (Καρποδίνη-Δημητριάδη, 2013). Το κέρδος είναι οικονομικό αλλά ταυτόχρονα είναι και κοινωνικό.

Η Καρποδίνη-Δημητριάδη (2013), επισημαίνοντας την βαρύτητα που δίνεται στον τομέα του πολιτισμού από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), κάνει αναφορά στο

πρόγραμμα της Ε.Ε. «Δημιουργική Ευρώπη», που αποσκοπεί ακριβώς σε αυτό το κομμάτι. Στο κομμάτι δηλαδή «της δημιουργίας καινοτόμων προσεγγίσεων που θα προσελκύσουν νέο ακροατήριο και παράλληλα θα δώσουν την δυνατότητα να δημιουργηθούν νέα επιχειρηματικά μοντέλα που με τη σειρά τους θα υποστηρίξουν θέσεις εργασίας σε όλους τους κλάδους του πολιτιστικού τομέα (Καρποδίνη-Δημητριάδη, 2013, σ.56). Η πολιτιστική συνοικία, λοιπόν, επιθυμεί, προσφέροντας ορισμένες, συγκεκριμένες παροχές, δηλαδή ένα εργαστήριο εξοπλισμένο με τα βασικά υλικοτεχνικά μέσα για κάθε ειδικότητα, να συμβάλλει στην ενίσχυση της παραπάνω ιδέας.

5.2. Οφέλη για τον Δημιουργό

Ο τομέας των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών αποτελεί έναν κλάδο ιδιαίτερο από οικονομικής και εργασιακής άποψης. Η βασική δυσκολία έγκειται στο γεγονός ότι δεν μπορεί εύκολα να «μετρηθεί» η απασχόληση και η οικονομική του απόδοση. Αυτό συμβαίνει γιατί για πολλούς καλλιτέχνες η «δημιουργία» δεν αποτελεί την κύρια εργασία τους, άρα επίσημα δεν δηλώνονται πουθενά ως εργαζόμενοι στον τομέα αυτό. Είναι ένας τομέας ιδιαίτερος και σε αρκετές περιπτώσεις απρόβλεπτος (Throsby, 2001). Απρόβλεπτος, γιατί στο δίπολο προσφορά και ζήτηση υπάρχουν αρκετοί ετερογενείς παράγοντες επιρροής. Παίζει ρόλο η προσωπική αισθητική του καταναλωτή, χαρακτηριστικά όπως φύλο, ηλικία ή το εκπαιδευτικό υπόβαθρό αλλά και η προβολή που δέχονται ή δεν δέχονται ορισμένα προϊόντα (Throsby, 2001).

Υπάρχουν μία σειρά από δυσκολίες οι οποίες ενισχύουν την εργασιακή ανασφάλεια. Κυρίαρχο ρόλο, παίζει το γεγονός ότι δεν μπορεί να προβλεφθεί η πορεία ενός παραγόμενου πολιτιστικού προϊόντος (Αυδίκος, 2014, Kolb, 2013).

Για παράδειγμα, στον τομέα της αρχιτεκτονικής/διακόσμησης αυτό που προβάλλεται αυτή τη στιγμή από τα μέσα (τηλεόραση, ραδιόφωνο, περιοδικά) είναι το βιομηχανικό στυλ διακόσμησης. Επομένως η ζήτηση είναι η ανάλογη, οι περισσότεροι που θα ανακαινίσουν ένα σπίτι ή κατάστημα, επιθυμούν αυτήν την τεχνοτροπία. Κάποια χρόνια πριν, επικρατούσε το στυλ μπαρόκ ή το pop art και τότε

η ζήτηση ήταν η ανάλογη. Άρα, λοιπόν, βλέπουμε ότι οι τάσεις της μόδας επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την ζήτηση. Αυτό οδηγεί τους επαγγελματίες να προσαρμόζουν αντίστοιχα το είδος της εργασίας τους.

Αντίστοιχα, σε έναν τομέα όπως αυτός της παραγωγής λογισμικού, παίζουν σημαντικό ρόλο δημογραφικά χαρακτηριστικά, όπως η ηλικία. Η τεχνολογία εξελίσσεται ραγδαία και πρέπει να παρακολουθείται για να αφομοιώνεται άμεσα η κάθε αλλαγή. Παράγονται και αναβαθμίζονται συνέχεια προγράμματα λογισμικού, κάτι που απαιτεί διαρκή εκπαίδευση στο κομμάτι αυτό. Ένας φωτογράφος περιοδικού που δραστηριοποιούνταν το 1990, επεξεργαζόταν τις φωτογραφίες του στο «photoshop», σήμερα υπάρχουν περίπου δέκα αναβαθμίσεις στο ίδιο πρόγραμμα αλλά και σχεδόν δέκα ακόμη προγράμματα που εξυπηρετούν τον ίδιο σκοπό. Πόσο εύκολο είναι για κάποιον ο οποίος έχει αποκτήσει μία εμπειρία σε ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα, να του αλλάξεις τα δεδομένα και να καταφέρει να τα αφομοιώσει σε σύντομο χρονικό διάστημα; Αν δεν καταφέρει να το κάνει αυτό, τότε συγκριτικά με άλλους επαγγελματίες του ίδιου χώρου, βρίσκεται ζημιωμένος.

Στον τομέα της μουσικής, μία σύνθεση ενός κλασσικού κομματιού, ενδέχεται, μέσα από σωστή προβολή και αντίστοιχη επικοινωνιακή πολιτική να ενθουσιάσει το ευρύ κοινό και να γνωρίσει τεράστια επιτυχία. Υπάρχει, όμως και η πιθανότητα να παραμείνει στην αφάνεια αν δεν υπάρξει σωστή διαχείριση στην προβολή του. Η απήχηση που μπορεί να έχει ένα πολιτιστικό προϊόν στο κοινό, δεν είναι πάντα εύκολο να προβλεφθεί και τις περισσότερες φορές χρειάζεται η ανάληψη σημαντικού ρίσκου για την υλοποίηση του.

Στις μέρες μας, που οι μεγάλες επιχειρήσεις στους τομείς ενδιαφέροντος είναι ελάχιστες (Αυδίκος, 2014), οι δημιουργοί ασχολούνται κυρίως με συγκεκριμένα projects ορισμένου χρόνου και πληρώνονται με ανάλογο τρόπο. Δεν υπάρχει σταθερό συμβόλαιο μόνιμης εργασίας (ΚΕΑ, 2006). Για τον λόγο αυτό οι περισσότεροι καλλιτέχνες συνήθως βιοπορίζονται από κάποια άλλη, «κύρια», εργασία και η πολιτιστική τους δραστηριότητα αποτελεί, την δεύτερη, «part-time» δουλειά τους (Throsb, 2001).

Η «συνοικία» θέλοντας να ελαχιστοποιήσει την αβεβαιότητα και την ανασφάλεια των καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, προσφέρει ορισμένα πλεονεκτήματα που συμβάλλουν αισθητά στην επίτευξη του στόχου αυτού.

Προσφέρει έναν χώρο/εργαστήριο ανάλογα διαμορφωμένο, με τον μέγιστο δυνατό εξοπλισμό. Ένας δημιουργός που αναλαμβάνει ένα συγκεκριμένο έργο, για συγκεκριμένο διάστημα, έχει την δυνατότητα να εργαστεί στο εργαστήριο της συνοικίας για όσο χρόνο διαρκέσει το project του. Δεν θα επιβαρυνθεί με επιπλέον ενοίκιο για χρονικό διάστημα που δεν θα απασχολείται, και αντίστοιχα, με αγορά εξοπλισμού που δεν ξέρει αν θα τον χρησιμοποιήσει ξανά μελλοντικά. Αυτή η εναλλακτική προτρέπει του νέους, κυρίως, δημιουργούς να αποδεχτούν προτάσεις που ενδεχομένως να σκέφτονταν πως αν τις αναλάβουν δεν θα έχουν κέρδος λαμβάνοντας υπόψη και τα λειτουργικά τους έξοδα. Στην περίπτωση αυτή όμως, τα λειτουργικά έξοδα είναι μειωμένα στο ελάχιστο.

Ταυτόχρονα παρέχεται η δυνατότητα συνεργασιών και ανταλλαγής απόψεων με άλλους πολιτιστικούς κλάδους. Το ενδεχόμενο πολλαπλών συνεργασιών ανάμεσα σε επαγγελματίες του ίδιου χώρου συνιστά διαδεδομένη τακτική, επιτυγχάνοντας το καλύτερο αποτέλεσμα, στον ελάχιστο χρόνο και με μικρότερο κόστος (UNDP-UNCTAD, 2010).

Αυτόν τον τρόπο λειτουργίας, τα τελευταία έτη, τον συναντάμε, πολύ συχνά, στον χώρο της αρχιτεκτονικής. Έστω, ότι υπάρχει ένα project που αφορά στην ανακαίνιση ενός ξενοδοχείου. Ένας αρχιτέκτονας αναλαμβάνει να κάνει την βασική αρχιτεκτονική μελέτη του κτηρίου, άλλος να κάνει τις 3D απεικονίσεις και άλλος να ασχοληθεί με το κομμάτι της διακόσμησης και του εσωτερικού design. Βλέπουμε λοιπόν, ότι παρόλο που και οι τρεις είναι αρχιτέκτονες ο καθένας έχει διαφορετική εξειδίκευση. Αυτό αποτελεί πλεονέκτημα σε μία ενδεχόμενη προσφορά ή διαγωνισμό, καθώς μία ενιαία τιμή είναι πολύ πιο ανταγωνιστική από τρεις διαφορετικές. Στην πρώτη περίπτωση κοστολογούνται μία φορά τα λειτουργικά έξοδα, ενώ στην δεύτερη τρεις.

5.3. Οφέλη για την Πόλη και τους Κατοίκους

Ένα τέτοιο σχέδιο πολιτιστικής πολιτικής, για μία περιοχή όπως ο Κορυδαλλός, αποτελεί ένα μέσο για «την ποικιλομορφία της τοπικής οικονομικής βάσης και την επίτευξη μεγαλύτερης κοινωνικής συνοχής» (Μπιανκίνι, 1994, σ.17-18).

Σύμφωνα με την έρευνα που δημοσιοποιήθηκε το 2015, με θέμα την «Ανάλυση Υπάρχουσας Κατάστασης-Καταγραφή/Οπτικοποίηση Πολιτιστικών Δομών και Υποδομών Δήμου Κορυδαλλού», η οικονομική δραστηριότητα της περιοχής, όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο, βασίζεται στους εξής τομείς: χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή οχημάτων, μεταποιητικές βιομηχανίες, δημόσια διοίκηση, μεταφορές και αποθήκευση (Στρατηγέα, 2015). Το ποσοστό που δραστηριοποιείται στον τομέα των τεχνών είναι, μόλις, 1,32 % (Στρατηγέα, 2015).

Μία πολιτιστική συνοικία θα προσελκύσει δημιουργούς από διαφορετικές περιοχές, και ταυτόχρονα επισκέπτες και καταναλωτές. Γεγονός που αυξάνει την επισκεψιμότητα στην περιοχή και θα μπορούσε να αποτελέσει αφορμή για μελλοντικές επενδυτικές κινήσεις σε διάφορους τομείς (Hill, O'Sullivan, O'Sullivan, 2003). Χαρακτηριστικό, παράδειγμα στην Ελλάδα, αποτελεί η περιοχή του Κεραμεικού. Με αφορμή το Γκάζι, το οποίο όπως είδαμε παραπάνω, από μία βιομηχανική περιοχή μετατράπηκε σε έναν πολιτιστικό πυρήνα, άρχισαν να αναπτύσσονται και άλλοι τομείς, όπως η εστίαση και οι επενδύσεις στα κτηματομεσιτικά (Αυδίκος, 2014). Παλιές εργατικές κατοικίες ανακαινίστηκαν, αλλά χτίστηκαν και νέες, όλες κάτω από μία κοινή λογική και αισθητική, ακολουθώντας το ευρύτερο πλάνο ανάπτυξης της περιοχής. Η συνοικία, λοιπόν, μπορεί να λειτουργήσει, ομοίως όπως και η Τεχνόπολη, ως έναυσμα για την άνθιση διαφόρων τομέων στην περιοχή του Κορυδαλλού, αποσκοπώντας στην σταδιακή οικονομική ανάπτυξη.

Για την περιοχή του Κορυδαλλού, που μέχρι τώρα αποτελούσε την πόλη φιλοξενίας των πιο «διάσημων» φυλακών, η πολιτιστική δραστηριότητα έχει έναν παραπάνω λόγο να δημιουργεί αίσθημα υπερηφάνειας και αναγνώρισης (Unesco 2009, Kotler,

2008). Η ενασχόληση με την δημιουργία και τις τέχνες έχει την «δύναμη» να ενισχύει την αίσθηση της ελευθερίας της έκφρασης (Λέανδρος, 2012).

Μία επένδυση στον πολιτισμό είναι γεγονός πως θα ενισχύσει τη φήμη και το γόητρο της πόλης προκαλώντας αντίστοιχα συναισθήματα και στους ίδιους τους κατοίκους της (Αυγερινού-Κολώνια, 28). Με την σειρά του, αυτό ενισχύει την πολιτιστική ταυτότητα της περιοχής και «δίνει το πλεονέκτημα της αναγνωσιμότητας και της ταύτισης» μέσα από την δημιουργία της συνοικίας (Καραχάλης, 2006, σ.5).

Είναι κοινώς αποδεκτό, ότι μία εικόνα, πολλές φορές, αποτελεί πολύ ισχυρό στοιχείο για την μνήμη και την σύνδεση με ορισμένα γεγονότα (Καραχάλης, 2006) . Για τον κόσμο του Κορυδαλλού, όπου η όψη του συγκεκριμένου κτηρίου αποτελούσε έναυσμα για μνήμες από την εποχή που στεγάζονταν οι φυλακές, η ανάπλαση του θα επιχειρήσει να απαλύνει σταδιακά αυτό το αρνητικό συναίσθημα. Τέτοιου είδους έργα «αποτελούν σημείο αναφοράς για τον πολιτισμό μίας πόλης πάνω στα οποία μπορούν οι πολίτες να σταθούν και να επαναπροσδιορίσουν την εικόνα του τόπου τους» (Καραχάλης, 2006, σ. 9). Σύμφωνα με τους Μπιεράτο και Γοσποδίνη (2005), η αλλαγή χρήσης ενός κτηρίου, όπως αυτό των φυλακών, «προικίζει την πόλη με πολύ-νοηματικό και ποιοτικό χώρο» (σ. 76).

Συνοψίζοντας, η λειτουργία της συνοικίας θα καταστήσει την έννοια της πολιτιστικής και δημιουργικής δραστηριότητας αισθητά πιο προσιτή στους κατοίκους της περιοχής. Αυτό συνεπάγεται σταδιακή «εκπαίδευση» και ένταξη του πολιτισμού στην καθημερινότητα των κατοίκων.

Κεφάλαιο 6

Παράγοντες που

Επηρεάζουν την

Λειτουργία της

Πολιτιστικής

Συνοικίας

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναφερθούν ορισμένοι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν την λειτουργία της πολιτιστικής συνοικίας, καθώς και κάποια δυνατά και αδύναμα στοιχεία της , προκειμένου να αποτελέσει ένα επιτυχημένο σχέδιο. Ιδιαίτερα εξετάζεται η τοποθεσία της συνοικίας, οι θέσεις εργασίας που θα δημιουργηθούν και ενδεχόμενα πρακτικά προβλήματα που μπορεί να προκύψουν κατά την λειτουργία της αλλά και ενδεχόμενες δυσκολίες που μπορεί να υπάρξουν για την τοπική κοινωνία κατά την σύσταση και λειτουργίας της.

6.1. Οικονομικοί-Πολιτικοί Παράγοντες

Σε ό,τι αφορά στο εξωτερικό περιβάλλον, ενδιαφέρον έχει να παρατηρήσουμε, με μία γρήγορη ματιά, το ευρύτερο οικονομικό-πολιτικό πλαίσιο της χώρας. Στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, κυρίως μετά το 2010, όπου έγινε και «επίσημα» αντιληπτή η οικονομική κρίση, η οικονομία της χώρας παρουσιάζει ασταθή πορεία. Οικονομία και πολιτική είναι δύο τομείς που συνδέονται άμεσα. Επομένως, αντίστοιχα και στην πολιτική, φαίνεται να επικρατεί μία εκρηκτική κατάσταση με αρκετές πολιτικές εξελίξεις κάθε φορά.

Με αφορμή τα παραπάνω γεγονότα και ψάχνοντας τρόπους ανάκαμψης, έχει γίνει κατανοητό ότι για να επανέλθει η οικονομία της χώρας χρειάζεται να επενδύσει και να υποστηρίξει τους δύο κυρίαρχους τομείς της, οι οποίοι δεν είναι άλλοι από τον πολιτισμό και τον τουρισμό (Δέφνερ & Μεταξάς, 2006). Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι πολλά Ευρωπαϊκά προγράμματα που εγκρίνονται, τα τελευταία χρόνια, αφορούν τους δύο παραπάνω κλάδους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η έγκριση των πιο πρόσφατων προγραμμάτων ΕΣΠΑ 2014-2020, που έχουν να κάνουν με τις «Ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις ως εργαλεία ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης» που αποσκοπούν στην αστική ανάπλαση, στοχεύοντας στην περιβαλλοντική, κοινωνική και πολιτισμική ενίσχυση των πόλεων (περίπου 549 εκ. ευρώ) (Δήμος Κορυδαλλού, 2015). Ένα ακόμη πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι το «HORIZON 2020», το οποίο αποσκοπεί στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας, σε συνδυασμό με την επίτευξη κοινωνικής ανάπτυξης και συνοχής. (European Commission, 2017).

Σύμφωνα λοιπόν, με τις παραπάνω εκτιμήσεις, μία ακόμα επένδυση στον πολιτισμό, συνδυαστικά με την επιχειρηματικότητα, μπορεί να έχει, κατά βάση, θετικό αντίκτυπο στην περιοχή και στην χώρα ευρύτερα. Οι τομείς της αρχιτεκτονικής, του λογισμικού, του ειδικευμένου σχεδίου και των παραπλήσιων εφαρμογών τους, που ανήκουν στις δημιουργικές βιομηχανίες συνδυάζουν την τεχνολογία, την καινοτομία αλλά και δημιουργικότητα. Έτσι, ορμώμενοι από την διαπίστωση αυτή προέκυψε η ιδέα της «πολιτιστικής συνοικίας».

6.2.Εξωτερικό & Εσωτερικό Περιβάλλον της πολιτιστικής συνοικίας (SWOT)

Όπως είναι αναμενόμενο κάθε επιχειρηματική πράξη έχει δυνατά και τρωτά σημεία. Η πρόκληση κάθε φορά έγκειται στην σωστή εκμετάλλευση των ευκαιριών και στην ορθή διαχείριση των κινδύνων. Παρακάτω θα αναφερθούμε στα πλεονεκτήματα αλλά και τα αδύναμα σημεία της πολιτιστικής συνοικίας, τόσο για την περιοχή, όσο και για τους ίδιους τους χρήστες.

6.2.1. Δυνατά Σημεία

Ένα βασικό πλεονέκτημα, που «κληρονομεί» η πολιτιστική συνοικία, είναι οι κτηριακές εγκαταστάσεις. Πρόκειται για ένα κτήριο μεγάλης έκτασης (220 στρεμμάτων), που ουσιαστικά υπάρχει ήδη έτοιμο, με την βασική διαρρύθμιση να εξυπηρετεί στον μέγιστο βαθμό την ιδέα της νέας του χρήσης.

Ένα ακόμη γεγονός που βοηθά στην «ενδυνάμωση» της εικόνας της συνοικίας, και της περιοχής ευρύτερα, είναι η τοποθεσία της και ο τρόπος πρόσβασης σε αυτήν. Το κτήριο βρίσκεται δίπλα σε κεντρική λεωφόρο του Κορυδαλλού η οποία διασχίζει και ενώνει αρκετές περιοχές, με πιο σημαντική αυτή του Πειραιά. Ένας μεγάλος κεντρικός δρόμος σημαίνει ταυτόχρονα εύκολη και συχνή πρόσβαση από τα μέσα μαζικής μεταφοράς (π.χ. λεωφορεία, τρόλεϊ). Επιπλέον, λίγα μέτρα παρακάτω υπάρχει ο νέος σταθμός του μετρό «Κορυδαλλός», η λειτουργία του οποίου αναμένεται τον Ιούνιο του 2019. Ο σταθμός θα προσφέρει ακόμα πιο εύκολη, αλλά κυρίως γρήγορη πρόσβαση.

Λόγω της έκτασης της συνοικίας, υπάρχει η δυνατότητα φιλοξενίας αρκετών ειδικοτήτων αλλά και επισκεπτών ταυτόχρονα στον ίδιο χώρο. Οι δημιουργοί θα έχουν την άνεση του χώρου να εργαστούν αλλά και να προβάλλουν την δουλειά τους. Επιπλέον, όσο πιο ευρύχωρος, αρμονικά και πρακτικά διαμορφωμένος είναι ο χώρος τόσο πιο άνετη καθίσταται η επίσκεψη και δίνεται η δυνατότητα μιας ευχάριστης εμπειρίας στο κοινό (Kolb, 2013).

6.2.2. Μειονεκτήματα

Φυσικά ένα εγχείρημα τέτοιου μεγέθους θα ήταν αδύνατο να μην παρουσιάζει και ορισμένα αρνητικά σημεία. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, τα εργαστήρια που θα προσφέρονται για ενοικίαση θα περιέχουν τον βασικό υλικοτεχνικό εξοπλισμό ανάλογα με τις ανάγκες της κάθε ειδικότητας. Όπως είναι φυσικό, με την πάροδο του χρόνου και με την αλλαγή πολλών χρηστών ο εξοπλισμός θα υποστεί φθορά. Τότε προκύπτει ο προβληματισμός της συντήρησης αυτών των μέσων που πρόκειται να διατίθενται στους ενοικιαστές. Δημιουργείται ένα έξοδο το οποίο, είναι αναπόφευκτο φυσικά, αλλά ταυτόχρονα μπορεί ανά πάσα στιγμή να υπερβεί το

ποσό που είχε αρχικά προβλεφθεί. Ένα πολύ απλό παράδειγμα είναι η χρήση ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή. Ο υπολογιστής μπορεί να παρουσιάσει μία βλάβη αμελητέας σημασίας και πολύ μικρού κόστους στην επισκευή, μπορεί όμως να παρουσιάσει και μεγαλύτερη βλάβη (κάρτα γραφικών, κ.α.) που θα ανεβάσει το κόστος συντήρησης του κατακόρυφα.

Επιπλέον, το βασικό χαρακτηριστικό της τεχνολογίας είναι η πολύ γρήγορη και άμεση εξέλιξη της. Επομένως, ο εξοπλισμός και τα προγράμματα είναι λογικό να χρειάζονται αναβάθμιση ή αντικατάσταση, ακολουθώντας κάθε φορά τις τεχνολογικές εξελίξεις. Αυτό σημαίνει ότι για να διατηρείται «επίκαιρη» η ιδέα της συνοικίας πρέπει να τηρείται αυστηρά η διαδικασία της συντήρησης των μέσων που προσφέρει.

Ο προβληματισμός λοιπόν, που προκύπτει είναι, αφενός η σωστή εκτίμηση του κόστους συντήρησης του εξοπλισμού των εργαστηρίων, αλλά ταυτόχρονα και η συντήρηση ολόκληρων των εγκαταστάσεων. Η συνοικία θα έχει έσοδα από την ενοικίαση των χώρων της, τι θα γίνει όμως στην περίπτωση που οι ενοικιαστές είναι λιγότεροι από όσους χρειάζονται για να καλυφθούν τα έξοδα λειτουργίας;

Τα παραπάνω αποτελούν δύο ζητήματα τα οποία μπορούν με σωστή μελέτη πριν την έναρξη εργασιών για την υλοποίηση του έργου να εκτιμηθούν σωστά σε πολύ μεγάλο βαθμό ώστε να αποφευχθούν απρόβλεπτες αρνητικές αποκλίσεις.

6.2.3. Ευκαιρίες

Ένα πολύ ενδιαφέρον θετικό στοιχείο που προκύπτει μέσα από την σύσταση της πολιτιστικής συνοικίας είναι οι θέσεις εργασίας που δημιουργούνται. Θέσεις εργασίας που αφορούν, στο πρακτικό κομμάτι λειτουργίας του χώρου, όπως το διοικητικό προσωπικό (βλ. κεφάλαιο 7) και το προσωπικό που απαιτείται για την «συντήρηση» του χώρου (τεχνικοί Η/Υ, τομέας της καθαριότητας, λειτουργία κοινόχρηστων χώρων, κ.λπ.) αλλά και θέσεις εργασίας στον τομέα του πολιτισμού («ένοικοι» της συνοικίας).

Πιο συγκεκριμένα, με την έννοια ευκαιρίες εννοούμε την δυνατότητα που παρέχεται σε επιχειρηματίες/καλλιτέχνες να «δοκιμάσουν» να εργαστούν στον

τομέα αυτό χωρίς να χρειάζεται να πάρουν ένα ρίσκο που μπορεί να τους κοστίσει αρκετά, οικονομικά αλλά και χρονικά.

Ευκαιρίες παρουσιάζονται τόσο για τους χρήστες, όσο και για την ίδια την περιοχή που φιλοξενείται η πολιτιστική αυτή συστάδα. Απέναντι από το μελλοντικό σημείο όπου θα στεγαστεί η συνοικία, υπάρχει μία αντίστοιχη «σχολική συνοικία». Υπάρχει μία έκταση 88 στρεμμάτων που φιλοξενεί περίπου 15 σχολικές μονάδες. Εκτός όμως από αυτές, ο Κορυδαλλός διαθέτει συνολικά, περίπου 58 σχολεία (www.korydallos.gr)³⁸. Ένας πολιτιστικός πυρήνας, λοιπόν, θα αποτελούσε μία πρώτη βασική επαφή με την μαθητική κοινότητα και θα έδινε μία πρώτη εικόνα των πολιτιστικών και δημιουργικών επαγγελματιών σε παιδιά του λυκείου τα οποία καλούνται να αποφασίσουν άμεσα για την μετέπειτα πορεία τους.

6.2.4. Απειλές

Σε πολλές περιπτώσεις, η προσπάθεια ανάπλασης ή επανάχρησης ενός κτηρίου, εκτός από πληθώρα πλεονεκτημάτων επιφυλάσσει και ορισμένους κινδύνους. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, ένα πολύ βασικό στοιχείο στο οποίο θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή είναι οι κάτοικοι και οι συνθήκες κάτω από τις οποίες μπορούν να συνυπάρξουν με την συνοικία.

Με τον όρο συνύπαρξη αναφερόμαστε, κυρίως, στους κατοίκους γύρω από την περιοχή όπου εκτείνονται οι κτηριακές εγκαταστάσεις της συνοικίας. Γίνεται αναφορά σε αυτούς οι οποίοι ενδέχεται να αντιμετωπίσουν πιο άμεσα και γρήγορα τις «επιπτώσεις». Μερικές από αυτές είναι η δημιουργία κυκλοφοριακής συμφόρησης και κατ' επέκταση η δυσκολία και αύξηση χρόνου εύρεσης θέσεων στάθμευσης.

Στην ευρύτερη περιοχή υπάρχει ο κίνδυνος αύξησης κόστους του καθημερινού τρόπου ζωής καθώς και αύξηση στις τιμές των ακινήτων. Κάτι αντίστοιχο με το φαινόμενο του εξευγενισμού που παρατηρήθηκε στην περιοχή του Κεραμεικού με την δημιουργία της «Τεχνόπολις» (Αυδίκος,2014) .

³⁸ <http://www.korydallos.gr/Default.aspx?tabid=71&language=el-GR> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

Η δημιουργία ευκαιριών σχετικά με την αστική αναβάθμιση της πόλης φαίνεται να γεννά ταυτόχρονα και την απειλή του εξευγενισμού που αναφέρθηκε παραπάνω. Σε αυτό το «πρόβλημα» που προκύπτει, λύση μπορεί να δώσει ο κρατικός μηχανισμός. Από την στιγμή που διαπιστώνεται το φαινόμενο αυτό, καλό θα ήταν να προβλεφθούν μέτρα ώστε να εξασφαλίζονται οι αντίστοιχες κλίμακες που προβλέπονται στις τιμές των ακινήτων και των ενοικίων. Να αποφευχθούν οι περιπτώσεις ανατίμησης προϊόντων και υπηρεσιών που αυξάνουν κατά πολύ τα καθημερινά έξοδα των κατοίκων, ώστε η περιοχή να εξακολουθεί να καθίσταται βιώσιμη ακόμη και μετά την δημιουργία της πολιτιστικής συνοικίας.

Παρακάτω παρουσιάζεται σχηματικά η ανάλυση του εξωτερικού και εσωτερικού περιβάλλοντος του οργανισμού, που αναλύθηκε παραπάνω:

<p>Δυνατά Σημεία (<i>Strengths</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Έτοιμες κτηριακές εγκαταστάσεις ▪ Εύκολη πρόσβαση στην περιοχή ▪ Δυνατότητα φιλοξενίας μεγάλου αριθμού εργαστηρίων ▪ Μεγάλη χωρητικότητα επισκεπτών
<p>Μειονεκτήματα (<i>Weaknesses</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Σχετικά γρήγορη φθορά του εξοπλισμού ▪ Αυξημένο κόστος συντήρησης του εξοπλισμού ▪ Αρκετά συχνή αναβάθμιση υλικοτεχνικών μέσων, λόγω ραγδαίας τεχνολογικής εξέλιξης

<p>Ευκαιρίες (Opportunities)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Θέσεις εργασίας προσωπικού για την λειτουργία της συνοικίας ▪ Εργασιακές ευκαιρίες για νέους καλλιτέχνες και επιχειρηματίες στον κλάδο των ΠΔΒ ▪ Άμεση «αλληλεπίδραση με την μαθητική κοινότητα της περιοχής
<p>Απειλές (Threats)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αύξηση καθημερινού κόστους ζωής στην περιοχή ▪ Αύξηση ενοικίων και τιμών αγοράς ακινήτων ▪ Κυκλοφοριακή συμφόρηση ▪ Κίνδυνος «εκτοπισμού» των ντόπιων κατοίκων

Εικόνα 6:Συνοπτική ανάλυση του εξωτερικού και εσωτερικού περιβάλλοντος της συνοικίας

Κεφάλαιο 7

Χρηματοδότηση & Διαχείριση

Οι κτηριακές εγκαταστάσεις των φυλακών Κορυδαλλού ανήκουν, στον φορέα διαχείρισής τους, που είναι το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Μετά την παύση λειτουργίας του σωφρονιστικού καταστήματος, το άδειο κτήριο θα παραμείνει κρατική ιδιοκτησία με παραχώρηση στις δημοτικές αρχές της περιοχής. Με την σειρά του ο δήμος, καταθέτει προτάσεις αξιοποίησης του χώρου προς την περιφέρεια και εκείνη με την σειρά της αναλαμβάνει να εκτελέσει τις ανάλογες διαδικασίες για την επανάχρηση του χώρου.

7.1. Λίγα Λόγια για τα Προγράμματα ΕΣΠΑ

Ένα ιδιαίτερα βασικό στοιχείο είναι η χρηματοδότηση του συγκεκριμένου έργου. Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο, σημαντικό χρηματοδοτικό πόρο, στις μέρες μας, αποτελούν τα προγράμματα ΕΣΠΑ.

Το ΕΣΠΑ (Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης) αποτελεί ένα από τα βασικότερα σχέδια για την ανάπτυξη της χώρας σε όλους τους τομείς, με σημαντική συμβολή πόρων από τα Ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμιά (ΕΔΕΤ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης³⁹ (www.espa.gr).

Στόχος του νέου κύκλου προγραμμάτων 2014-2020 είναι η αντιμετώπιση των οικονομικών και κοινωνικών αδυναμιών της χώρας, οι οποίες εντάθηκαν με την έλευση της οικονομικής κρίσης. Στο πλαίσιο του προγράμματος στρατηγικής

³⁹ <https://www.espa.gr/el/Pages/staticESPA2014-2020.aspx>

«Ευρώπη 2020», στόχος είναι οι αποτελεσματικές επενδύσεις στην εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία (www.espa.gr)⁴⁰.

Μία από τις χρηματοδοτικές προτεραιότητες για τα προγράμματα ΕΣΠΑ αποτελεί «η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, η μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα με αιχμή την καινοτομία και η αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας» (www.espa.gr)⁴¹. Κάτι, που όπως περιγράψαμε και στα προηγούμενα κεφάλαια, αποτελεί, αντίστοιχα, βασικό στόχο της πρότασης αξιοποίησης που πραγματεύεται η εργασία αυτή. Για τον λόγο αυτό επιλέχθηκαν να φιλοξενηθούν στην «συνοικία» ειδικότητες που υποστηρίζουν την δημιουργικότητα και την καινοτομία.

Επιπλέον, στον σχεδιασμό των προγραμμάτων ΕΣΠΑ 2014-2020 σημαντικό ρόλο διετέλεσε η «στρατηγική έρευνας και καινοτομίας για την έξυπνη εξειδίκευση». Πιο συγκεκριμένα, αυτό σημαίνει ότι οι περιφέρειες καλούνται να ανιχνεύσουν δραστηριότητες που τους παρέχουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα σε σχέση με άλλες δραστηριότητες και να τους προσφέρουν τα αντίστοιχα αναπτυξιακά εργαλεία που απαιτούνται για την επίτευξη του στόχου τους (www.espa.gr)⁴². Σε εθνικό επίπεδο έχουν προσδιοριστεί οκτώ κλάδοι οι οποίοι αναμένεται να έχουν σημαντική συνεισφορά στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, ανάμεσα στους κλάδους αυτούς ανήκουν οι πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες, ο πολιτισμός και οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών. Δεδομένου ότι σύσταση της πολιτιστικής συνοικίας «καλύπτει» τους παραπάνω τομείς, της δίνεται άμεσα το «προτέρημα» για την ένταξη σε κάποιο από τα αντίστοιχα προγράμματα χρηματοδότησης.

Ένα ακόμη πρόγραμμα που αποσκοπεί στα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω αποτελούν οι «Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις». Πρόκειται για επενδύσεις με σκοπό την εφαρμογή αναπτυξιακών μεθόδων σε περιοχές που παρουσιάζουν

⁴⁰ <https://www.espa.gr/el/Pages/staticESPA2014-2020.aspx> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

⁴¹ <https://www.espa.gr/el/Pages/staticESPA2014-2020.aspx> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

⁴² <https://www.espa.gr/el/Pages/staticESPA2014-2020.aspx> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

συγκεκριμένα προβλήματα ή διακρίνονται σημαντικές αναπτυξιακές ευκαιρίες (www.espa.gr)⁴³.

Η περιοχή του Κορυδαλλού, όλα αυτά τα χρόνια είχε την τάση να ταυτίζεται, δυστυχώς, από το κύριο χαρακτηριστικό της, το οποίο δεν ήταν άλλο από αυτό της λειτουργίας των φυλακών. Σήμερα, με την παύση λειτουργίας τους επιθυμεί να σηματοδοτήσει μία νέα αρχή, οικονομική, πολιτιστική και κοινωνική. «Κληρονομεί» ένα κτήριο, το οποίο προσφέρει πληθώρα δυνατοτήτων αξιοποίησης με στόχο την ανάταση της ευρύτερης περιοχής. Άρα, λοιπόν θεωρούμε ως σημαντική αναπτυξιακή ευκαιρία μία κτηριακή έκταση η οποία μπορεί να αξιοποιηθεί πολιτιστικά και να λάβει έναν τελείως διαφορετικό χαρακτήρα από αυτό που του είχε δοθεί αρχικά με την έναρξη της λειτουργίας του.

7.2. «Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις»

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω εισαγωγικά στοιχεία για την λειτουργία των προγραμμάτων ΕΣΠΑ 2014-2020 στην χώρα, καταλήγουμε στην πρόταση χρηματοδότησης του εγχειρήματος της «πολιτιστικής συνοικίας» μέσω των προγραμμάτων αυτών, και συγκεκριμένα βασιζόμενοι στην στρατηγική των «ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων».

Σύμφωνα με την επίσημη εγκύκλιο «*Σχεδιασμού, υλοποίησης και παρακολούθησης των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ως εργαλείων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020*», στόχος της χωρικής στρατηγικής της κάθε περιοχής «είναι η βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και απασχόλησης, η με κοινωνικούς όρους βελτίωση της καθημερινής ζωής των πολιτών και η διατήρηση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος με βάση την αειφόρο προσέγγιση της αναπτυξιακής διαδικασίας» (Δήμος Κορυδαλλού, 2015, σ.2).

Σύμφωνα με το ίδιο έγγραφο, το οποίο περιγράφει τις προϋποθέσεις για την λήψη χρηματοδότησης στο πλαίσιο του συγκεκριμένου προγράμματος, απαραίτητο είναι

⁴³ <https://www.espa.gr/el/Pages/staticESPA2014-2020.aspx> (τελευταία προσπέλαση 29/04/2019)

να αναλύονται οι ανάγκες, τα προβλήματα και οι αναπτυξιακές ευκαιρίες που διαπιστώνονται στην περιοχή ενδιαφέροντος (Δήμος Κορυδαλλού, 2015). Στην συγκεκριμένη περίπτωση, τα παραπάνω αναλύθηκαν εκτενώς στα προηγούμενα κεφάλαια (βλ. κεφάλαια 1,6), συνοπτικά όμως, να αναφέρουμε ότι η λειτουργία των φυλακών μέσα στην πόλη αποτελούσε ένα κοινωνικά αρνητικό στοιχείο, που δημιουργούσε προβλήματα, σχεδόν σε καθημερινή βάση, στους ίδιους τους πολίτες. Έτσι, η απομάκρυνση τους προσέφερε ελπίδες, για την συμβολή της αξιοποίησης του κτηρίου, σε μία διαφορετική και πιο βελτιωμένη καθημερινότητα, παρέχοντας ταυτόχρονα και πλεονεκτήματα επιχειρηματικά και κατ' επέκταση οικονομικά.

Οι περιοχές παρέμβασης, όπως αναφέρονται στο ίδιο έντυπο, μπορούν να είναι πολλές και με διάφορα ειδικά χαρακτηριστικά (γεωγραφικά απομονωμένη περιοχή, περιοχή με έντονα προβλήματα λόγω κλιματικής αλλαγής, κ.α.). Εμείς όμως επιλέγουμε να σταθούμε σε ορισμένα, συγκεκριμένα στοιχεία, στα οποία μπορεί να βασιστεί το επιχείρημα της χρηματοδότησης μέσα από το πρόγραμμα των χωρικών επενδύσεων. Το πρώτο είναι η αναφορά σε «υπό-περιφερειακές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις» (Δήμος Κορυδαλλού, 2015, σ. 5) . Το δεύτερο είναι «οι περιοχές που έχουν προσδιοριστεί ως περιοχές παρεμβάσεων αστικής ανασυγκρότησης στα Περιφερειακά πλαίσια χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης ή/και στα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια ή Περιοχές εφαρμογής Σχεδίων Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης» (ό.π., σ. 6). Στο τελευταίο περιλαμβάνονται και περιοχές που ανήκουν σε ζώνες αποβιομηχάνισης ή περιοχές αλλαγών χρήσεων γης.

Με βάση τα παραπάνω κριτήρια, η πρόκληση που «αναδεικνύει» η περιοχή του Κορυδαλλού είναι οι, μεγάλης έκτασης, ανεκμετάλλευτες (μετά την απομάκρυνση των φυλακών), κτηριακές εγκαταστάσεις εντός του αστικού ιστού, και μάλιστα σε ένα ιδιαίτερα κεντρικό σημείο της πόλης. Επιπλέον, να τονίσουμε ότι οι ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις αφορούν πόλεις που είτε αποτελούν μεγάλα αστικά κέντρα περιφερειών είτε έχουν πληθυσμό μεγαλύτερο των 70.000 κατοίκων

(ό.π., σ.3). Ο Κορυδαλλός ανήκει στην δεύτερη περίπτωση με πληθυσμό περίπου 100.000 κατοίκων.

7.3. Διαχείριση Πολιτιστικής Συνοικίας

Προκειμένου να επιτευχθεί η εύρυθμη λειτουργία της πολιτιστικής συνοικίας απαιτείται, εξ αρχής, η θέσπιση ενός επιχειρηματικού πλάνου. Με αυτό θα επιτευχθεί η σωστή οικονομική αλλά και λειτουργική διαχείριση του χώρου.

Αρχικά, όπως σε κάθε οργανισμό ή επιχείρηση χρειάζεται ένα ανώτατο στέλεχος το οποίο να έχει υπό την επίβλεψη του όλα τα υφιστάμενα κλιμάκια που έχουν αναλάβει συγκεκριμένες αρμοδιότητες.

Έπειτα, αν χωρίσει κανείς τις έξι πτέρυγες οι οποίες θα φιλοξενούν αντίστοιχα και από μία ειδικότητα η κάθε μία, χρήσιμη θα ήταν η θέσπιση ενός βασικού διαχειριστή του κάθε τομέα, ο οποίος θα μεριμνά για την σωστή λειτουργία και διαρρύθμιση του χώρου. Αυτό σημαίνει ότι θα έχει στην διάθεση του ανάλογο προσωπικό το οποίο θα αναλαμβάνει τον συντονισμό του χώρου. Συντονισμός του κάθε τομέα σημαίνει:

- παρακολούθηση των χώρων που ενοικιάζονται
- διαθεσιμότητα
- εκτίμηση απαραίτητου εξοπλισμού που χρειάζεται σε κάθε εργαστήριο
- μέριμνα για την συντήρηση του εξοπλισμού και του εργαστηρίου/γραφείου
- καθαριότητα των χώρων
- συντονισμός και διοργάνωση διαφόρων εκδηλώσεων
- διαχείριση επισκεπτών και μέριμνα για την ευχάριστη περιήγηση τους στους χώρους της συνοικίας
- και τέλος συλλογή σχολίων, παραπόνων και αιτημάτων είτε από τους «ενοικιαστές», είτε από τους επισκέπτες
- και αξιολόγηση αυτών
- με σκοπό την μέριμνα για την επίλυση τους ή την προώθηση τους αντίστοιχα στα αρμόδια άτομα.

Οι παραπάνω αρμόδιοι διαχειριστικοί παράγοντες θα ορίζονται από κρατικούς φορείς. Εφόσον, η χρηματοδότηση γίνεται μέσω προγράμματος ΕΣΠΑ, τότε η

διαχείριση ανήκει στην Περιφέρεια η οποία έχει την δυνατότητα συνεργασίας με την δημοτική αρχή της περιοχής.

Σε ότι αφορά στον οικονομικό τομέα, ο κάθε ενοικιαστής εργαστηρίου έχει την μοναδική υποχρέωση της καταβολής του αντίστοιχου ενοικίου, ανάλογα με τον χρόνο που χρειάζεται τον χώρο. Τα έσοδα από τις ενοικιάσεις των γραφείων «ανατροφοδοτούν» την συνοικία, με σκοπό την συντήρηση της για την σωστή λειτουργία της σε όλους τους τομείς. Τα έσοδα από εκδηλώσεις και τα πολιτιστικά δρώμενα θα ανήκουν, κατά ένα μέρος στην συνοικία, ως αντίτιμο της μίσθωσης του χώρου, και κατά ένα μέρος στους διοργανωτές ή συμμετέχοντες ανάλογα με το είδος της εκδήλωσης κάθε φορά.

Συνοψίζοντας λοιπόν, ως προς το κομμάτι της εύρεσης πόρων για την επίτευξη της πρότασης της δημιουργίας μίας πολιτιστικής συνοικίας, καταλήγουμε στην αναζήτηση αυτών μέσω προγράμματος, που χρηματοδοτείται με την σειρά του από το ΕΣΠΑ. Δεδομένου ότι απαιτούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις για την έγκριση της χρηματοδότησης, εξετάζοντας την περίπτωση της περιοχής του Κορυδαλλού, συμπεραίνουμε ότι οι απαιτήσεις αυτές πληρούνται. Επίσης, η πρόταση «προβάλλει» την επιχειρηματικότητα στον τομέα των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών που βασίζεται σε ένα πολύ μεγάλο ποσοστό, πέρα από την δημιουργικότητα, στην καινοτομία και την τεχνολογία.

Επίλογος

Το έναυσμα για την δημιουργία της «πολιτιστικής συνοικίας» γεννήθηκε με αφορμή την αναζήτηση μίας ιδέας που να μπορεί να αντιστρέψει ριζικά την αρνητική εικόνα του Κορυδαλλού που τόσα χρόνια του προσέδιδε η λειτουργία ενός σωφρονιστικού καταστήματος εντός της πόλης.

Οι φυλακές Κορυδαλλού μετατρέπονται σε ένα πολιτιστικό «πάρκο», όπου τα κελιά μετατρέπονται σε δημιουργικά εργαστήρια καλλιτεχνών, εξοπλισμένα με ότα εργαλεία χρειάζονται προκειμένου να υλοποιήσουν τις ιδέες τους. Πέρα από την δημιουργία, μέσα από την συνύπαρξη πολλών ειδικοτήτων καλλιεργείται ταυτόχρονα η έννοια της συνεργασίας και της ανταλλαγής απόψεων.

Η συγκρότηση της ιδέας έγινε ξεκινώντας από το δεδομένο ότι η νέα χρήση του κτηρίου είναι επιθυμητό να μην θυμίζει σε τίποτα τις φυλακές αλλά ταυτόχρονα να παρέχει και το αίσθημα της ελευθερίας. Συνδυάζοντας λοιπόν, έννοιες όπως ελευθερία, δημιουργία, καινοτομία, συνεργασία, πολιτισμός, ευκαιρίες και πραγματοποίηση ιδεών άρχισε σιγά σιγά να δομείται και να παίρνει μορφή η πρόταση αξιοποίησης.

Μία πρόταση η οποία μέσα από την ολοκλήρωση της έχει στόχο να αποτελέσει ένα ισχυρό έναυσμα για τους νέους δημιουργούς ώστε να ασχοληθούν με τις δημιουργικές και πολιτιστικές βιομηχανίες. Εξαλείφοντας στο μέγιστο δυνατό βαθμό, κάθε πιθανό ανασταλτικό παράγοντα, όπως είναι η αγορά εξοπλισμού και το λειτουργικό κόστος της επιχείρησης, η συνοικία θα αποτελέσει έναν πυρήνα καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων. Ένας πυρήνας ο οποίος θα αναδείξει καλλιτέχνες αλλά ταυτόχρονα θα αποτελέσει και ένα μεγάλο δημιουργικό κέντρο σε μία περιοχή που είχε ανάγκη την πολιτιστική ανάπλαση.

Γεγονός είναι ότι στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας δεν υπάρχει κάποια άλλη αντίστοιχη πολιτιστική συστάδα που να προσφέρει αυτά που παρέχει η πολιτιστική συνοικία. Έχουν γίνει ορισμένες προσπάθειες ιδιωτικού χαρακτήρα (π.χ. athens

impact hub) , που όμως τείνουν πιο πολύ στην υποστήριξη νέων επιχειρηματιών γενικότερα, χωρίς να είναι δηλαδή εστιασμένες στο κομμάτι του πολιτισμού.

Παίρνοντας, λοιπόν πια, μία πιο ολοκληρωμένη δομή το εγχείρημα αυτό, επιθυμεί να γίνει ένας βασικός παράγοντας συνεισφοράς στην αστική ανάταση της πόλης και των γύρω περιοχών, αλλά ταυτόχρονα και ένας ουσιαστικός σύμμαχος για την ανάδειξη του πολιτισμού και των δημιουργικών βιομηχανιών.

Βιβλιογραφία

Έντυπη Βιβλιογραφία

Αυδίκος Β., 2014. *Οι Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες στην Ελλάδα*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Επίκεντρο

Αυδίκος Β., Μιχαηλίδου Μ., Κλήμης Γ., Μιμής Α., 2016. *Μελέτη για την χαρτογράφηση πολιτιστικής- δημιουργικής βιομηχανίας στην Ελλάδα*

Γιακουμάκης, Μ., Διαμαντίδης, Ν., 2009, *Τεχνολογία Λογισμικού*, Αθήνα, Εκδόσεις: Σταμούλη Α.Ε.

Γενική γραμματεία δημοσίων επενδύσεων- ΈΣΠΑ, 2015, «*Εγκύκλιος Σχεδιασμού, υλοποίησης και παρακολούθησης των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ως εργαλείων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020*», Αθήνα, Υπουργείο Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού.

Γοσποδίνη, Α., Μπεριάτος, Η., 2003, «*Αειχώρος. Κείμενα πολεοδομίας, χωροταξίας και ανάπτυξης*», Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας

Δέφνερ Α., Μεταξάς, Θ., 2006, *Περιφερειακή επιστήμη και πολιτική: Ελλάδα και Βαλκάνια*, Αθήνα, Εκδόσεις Γκοβόστη,

«*Επιχειρησιακό πρόγραμμα Δήμου Κορυδαλλού 2013-2014*», 2012

Καλυμνίου, Α., 2015, *Φυλακή και Πόλη: Φυλακές Κορυδαλλού*, Ερευνητική εργασία για το τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πανεπιστήμιο Πατρών

Καραχάλης Ν., Δέφνερ Α., 2012, *Η Συγκέντρωση Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων σε Κεντρικές Περιοχές*, Καβάλα

Καραχάλης, Δ., 2006, «*Η δημιουργία και διαχείριση πολιτιστικών τουριστικών περιοχών σε πόλεις μεσαίου μεγέθους: Ευρωπαϊκή εμπειρία και βέλτιστες πρακτικές*», Καβάλα

Καρποδίνη-Δημητριάδη, Ε. 2013. *Πολιτιστική Διαχείριση. Διά βίου μάθηση και πολιτισμός. Η συνέργεια της πολιτιστικής διαχείρισης*. Αθήνα: Νήσος

Κυπρής, Κ., 2014, *Αρχιτεκτονική*, Παρουσίαση για τον Σύλλογο αρχιτεκτόνων Κύπρου και το επιστημονικό τεχνικό επιμελητήριο Κύπρου

Λέανδρος Ν., 2012, *Οικονομική Κρίση και Σύγχρονη Ανάπτυξη. Η Οπτική της Πολιτικής Οικονομίας*, Αθήνα, Εκδόσεις Διόνικος

Μπιανκίни, Φ., 1994, *Η Ανάπλαση των Ευρωπαϊκών Πόλεων: ο Ρόλος των Πολιτιστικών Πολιτικών*, Αθήνα

Νόμος υπ' αριθμόν 2776, άρθρο 19, 1999, Σωφρονιστικός Κώδικας, Εφημερίς της Κυβερνήσεως, Αθήνα

Πασχαλίδης, Γ., Χαμπούρη-Ιωαννίδου, Α. 2002. *Οι διαστάσεις των πολιτιστικών φαινομένων*, τόμ. Α', Εισαγωγή στον Πολιτισμό. Πάτρα: ΕΑΠ

Στρατηγέα, Α. , 2015, *ΕΚΘΕΣΗ Ι.1 Ανάλυση Υπάρχουσας Κατάστασης – Καταγραφή / Οπτικοποίηση Πολιτιστικών Δομών και Υποδομών Δήμου Κορυδαλλού* για το Έργο «Ανάπτυξη Συμμετοχικής Μεθοδολογίας και e-Πλατφόρμας για τη Χάραξη Ολοκληρωμένης Πολιτιστικής Πολιτικής σε Τοπικό Επίπεδο – Πιλοτική Εφαρμογή στο Δήμο Κορυδαλλού» -, Αθήνα

Cuche, D. 2001. *Η έννοια της κουλτούρας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω

Hill, L., O' Sullivan C. and T. O' Sullivan. 2003. *Creative Arts Marketing* (2nd ed). Oxford: Elsevier

Horizon 2020 - Work Programme 2018-2020 Europe in a changing world – Inclusive, innovative and reflective societies, 2017, European Commission

Kolb, B. M. 2013. *Marketing for Cultural Organizations New Strategies for Attracting Audiences*. Routledge.

Kotler, N. G., Kotler, P. and Kotler, W. I. ,2008. *Museum Marketing and Strategy: Designing Missions, Building Audiences, Generating Revenue and Resources*. San Francisco: Jossey-Bass.

O'Brien, D., 2014. *Cultural Policy. Management, Value and Modernity in the Creative Industries*. Oxon and New York: Routledge

Throsby D., 2001, *Economics and Culture*, Cambridge, Cambridge University Press

UNDP-UNCTAD, 2010, *Creative economy report*

KEA, 2006, *The economy of culture in Europe*, Study prepared for the European Commission, Βρυξέλλες

Διαδικτυακή Βιβλιογραφία:

kaapelitehdas.fi

labattoir.org

artbox.gr

parallaximag.gr

efsyn.gr

thmphoto.gr

filmfestival.gr

thpa.gr

cityportal.gr

elculture.gr

technopolis-athens.com

athensbiennale.org

innovathens.gr

ert.gr

trikalacity.gr

mouseiotsitsani.gr

oapkorydallos.gr

vice.com

tanea.gr

ant1news.gr

kathimerini.gr

enfo.gr

Παράρτημα I

Στο παράρτημα I παρουσιάζεται αναλυτικά το περιεχόμενο των συνεντεύξεων των δημιουργών.

A1 : ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΑΣ (34 ετών/κάτοικος Κορυδαλλού)

1. Πού εργάζεστε;/με ποιόν τρόπο απασχολείστε;/Αποτελεί την κύρια εργασία σας;

Σε αρχιτεκτονικό γραφείο. Αυτοαπασχολούμενος. Ναι, αποτελεί την κύρια εργασία μου

2. Διατηρείτε κάποιο σταθερό επαγγελματικό χώρο/γραφείο/στούντιο;

Ναι. Είμαστε ομάδα 6 ατόμων και έχουμε δικό μας γραφείο

3. Ποιά είναι τα «εργαλεία»/ εξοπλισμός που χρειάζεστε στον τομέα που δραστηριοποιήστε;

Πλέον, τα βασικά μας εργαλεία είναι οι υπολογιστές και τα αρχιτεκτονικά προγράμματα. Χρειαζόμαστε όμως και αρκετά μεγάλα γραφεία/πάγκους/σχεδιαστήρια για τις μακέτες

4. Είναι πλήρως εξοπλισμένο με όλα τα παραπάνω το γραφείο/στούντιο που εργάζεστε;

Ναι, ενδεχομένως να πρόσθετα κάποια επιπλέον προγράμματα σχεδιαστικά, εκτός από τα βασικά που έχουμε.

5. Πόσο συχνή/απαραίτητη είναι η συνεργασία σας με άλλες (καλλιτεχνικές/δημιουργικές) ειδικότητες για την διεκπεραίωση ενός project;

Αρκετά συχνά συνεργαζόμαστε, εκτός από άλλους αρχιτέκτονες και μηχανικούς, με φωτογράφους και γραφίστες. Ένα project χρειάζεται αρκετά καλή και σωστή φωτογραφική τεκμηρίωση για να αναδειχθεί.

6. Με ποιόν τρόπο προσεγγίζετε πιθανούς «καταναλωτές»/ πελάτες; Θεωρείτε ότι θα βοηθούσε ένας σταθερός επαγγελματικός χώρος;

Σίγουρα βοηθά ένας σταθερός επαγγελματικός χώρος, γιατί όποιος σε αναζητήσει ξέρει που θα σε βρει. Οι πελάτες μας συνήθως προκύπτουν από τις δουλειές που έχουμε ήδη κάνει (από στόμα σε στόμα) και ένα μικρό ποσοστό μας μαθαίνει από τα social media.

7. Ποιά είναι η γνώμη σας για την δημιουργία μιας πολιτιστικής συνοικίας στην περιοχή του Κορυδαλλού;

Θεωρώ ότι θα βοηθούσε αρκετά πολλούς νέους επιχειρηματίες.

8. Θεωρείτε ότι θα προσέφερε στον τομέα της απασχόλησης σας και για ποιόν λόγο;

Προσωπικά, στο δικό μου κομμάτι νομίζω πως ναι. Εκτός από σταθερό επαγγελματικό χώρο, υπάρχει η δυνατότητα της παροχής εξοπλισμού που πιθανόν να μου λείπει ή να μην μπορώ να αγοράσω την δεδομένη στιγμή. Επίσης, στον χώρο μας θεωρώ ότι οι συνεργασίες είναι απαραίτητες, υπάρχουν άπειρες ιδέες που μπορούμε να ανταλλάξουμε μεταξύ μας.

9. Εν συντομία, υπό ποιές προϋποθέσεις θα νοικιάζατε έναν χώρο στην συγκεκριμένη πολιτιστική συνοικία;

Φυσικά, κύρια προϋπόθεση είναι το χαμηλό ενοίκιο. Το γεγονός ότι δεν χρειάζεται δέσμευση χρονική, είναι μία ανακούφιση!

10. Θα νοικιάζατε έναν επαγγελματικό χώρο στην πολιτιστική συνοικία, γνωρίζοντας ότι αποτελεί ένα κελί πρώην φυλακών;

Ναι, γιατί όχι; Σαν αρχιτέκτονας στηρίζω πολύ το κομμάτι της επανάχρησης των χώρων.

A2: ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΑΣ/3D DESIGN (33 ετών/ κάτοικος Κορυδαλλού)

1. Πού εργάζεστε;/με ποιόν τρόπο απασχολείστε;/Αποτελεί την κύρια εργασίας σας;

Σε αρχιτεκτονικό γραφείο. Αυτοαπασχολούμενος. Ναι, αποτελεί την κύρια εργασία μου

2. Διατηρείτε κάποιο σταθερό επαγγελματικό χώρο/γραφείο/στούντιο;

Ναι. Είμαστε ομάδα 6 ατόμων και έχουμε δικό μας γραφείο

3. Ποιά είναι τα «εργαλεία»/ εξοπλισμός που χρειάζεστε στον τομέα που δραστηριοποιήστε;

Ο εξοπλισμός μας αποτελείται κυρίως από υπολογιστές που μπορούν να υποστηρίξουν τα αρχιτεκτονικά και σχεδιαστικά (3d) προγράμματα που δουλεύουμε.

4. Είναι πλήρως εξοπλισμένο με όλα τα παραπάνω το γραφείο/στούντιο που εργάζεστε;

Υπάρχουν κάποια βασικά προγράμματα που μας είναι απαραίτητα, μετά υπάρχουν άπειρες πιο εξειδικευμένες επιλογές που εμείς δεν τις έχουμε στο δικό μας γραφείο.

5. Πόσο συχνή/απαραίτητη είναι η συνεργασία σας με άλλες (καλλιτεχνικές/δημιουργικές) ειδικότητες για την διεκπεραίωση ενός project;

Αρκετά συχνή, κυρίως με άλλα αρχιτεκτονικά γραφεία, φωτογράφους, άτομα που ειδικεύονται στο digital marketing και σε άλλα γραφιστικά/σχεδιαστικά προγράμματα και διακοσμητές.

6. Με ποιόν τρόπο προσεγγίζετε πιθανούς «καταναλωτές»/ πελάτες; Θεωρείτε ότι θα βοηθούσε ένας σταθερός επαγγελματικός χώρος;

Κυρίως από στόμα σε στόμα. Κάποιος πελάτης μας, μας συστήνει σε κάποιον άλλο. Υπάρχουν η ιστοσελίδα μας και οι αντίστοιχες σελίδες που προβάλλουμε τα project μας στα social media.

7. Ποιά είναι η γνώμη σας για την δημιουργία μιας πολιτιστικής συνοικίας στην περιοχή του Κορυδαλλού;

Μου φαίνεται αρκετά ενδιαφέρουσα πρωτοβουλία

8. Θεωρείτε ότι θα προσέφερε στον τομέα της απασχόλησης σας και για ποιόν λόγο;

Θεωρώ ότι θα προσέφερε, γιατί θα υπάρχει ανταλλαγή απόψεων μεταξύ ατόμων στον ίδιο κλάδο, αυτό το θεωρώ πολύ εποικοδομητικό. Στο δικό μας γραφείο συνεργαζόμαστε 6 άτομα και οι 6 έχουμε διαφορετικές ιδέες, αυτό μας βοηθά στο να εξελισσόμαστε και να ανταποκρινόμαστε στις ανάγκες των πελατών μας.

9. Εν συντομία, υπό ποιές προϋποθέσεις θα νοικιάζατε έναν χώρο στην συγκεκριμένη πολιτιστική συνοικία;

Κυρίαρχο ρόλο φυσικά παίζει το ενοίκιο σε συνδυασμό με τον παρεχόμενο εξοπλισμό. Για μένα επίσης παίζει σημαντικό ρόλο να είναι ένας ευχάριστος και όμορφα δομημένος χώρος.

10. Θα νοικιάζατε έναν επαγγελματικό χώρο στην πολιτιστική συνοικία, γνωρίζοντας ότι αποτελεί ένα κελί πρώην φυλακών;

Ναι, γιατί όχι; Φαντάζομαι ότι θα υπάρχει σχετική ανακαίνιση του χώρου, οπότε δεν θα υπάρχει η εντύπωση του κελιού με την κυριολεκτική του έννοια..

Φ3: ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ (38 ετών/κάτοικος Αθηνών)

1. Πού εργάζεστε;/με ποιόν τρόπο απασχολείστε;/Αποτελεί την κύρια εργασία σας;

Ιδιωτική υπάλληλος. Η φωτογραφία δεν αποτελεί την κύρια ασχολία μου

2. Διατηρείτε κάποιο σταθερό επαγγελματικό χώρο/γραφείο/στούντιο;

Όχι, όταν αναλαμβάνω κάποιο φωτογραφικό project εργάζομαι στο σπίτι

3. Ποιά είναι τα «εργαλεία»/ εξοπλισμός που χρειάζεστε στον τομέα που δραστηριοποιήστε;

Εκτός από τις φωτογραφικές μηχανές και τους φακούς, που είναι κάτι πολύ προσωπικό για τον κάθε φωτογράφο, χρησιμοποιώ προγράμματα επεξεργασίας φωτογραφιών. Επίσης, επειδή ασχολούμαι και με την «παραδοσιακή» εμφάνιση φιλμ, χρησιμοποιώ τον αντίστοιχο εξοπλισμό, χημικά και είδη «σκοτεινού θαλάμου».

4. Είναι πλήρως εξοπλισμένο με όλα τα παραπάνω το γραφείο/στούντιο που εργάζεστε;

Έχω την φωτογραφική μηχανή που χρησιμοποιώ, κάποια προγράμματα επεξεργασίας φωτογραφιών σε δοκιμαστική έκδοση, που σημαίνει ότι δεν χρησιμοποιώ το 100% των παροχών τους αλλά συγκεκριμένα εργαλεία μόνο. «Σκοτεινό θάλαμο» δεν έχω, λόγω έλλειψης κατάλληλου χώρου, οπότε όταν χρειαστεί να εμφανίσω φιλμ, χρησιμοποιώ τον χώρο ενός συναδέλφου.

5. Πόσο συχνή/απαραίτητη είναι η συνεργασία σας με άλλες (καλλιτεχνικές/δημιουργικές) ειδικότητες για την διεκπεραίωση ενός project;

Η κύρια απασχόληση μου είναι συντήρηση έργων τέχνης, οπότε τις περισσότερες φορές με καλούν να τεκμηριώσω φωτογραφικά μνημεία ή αντικείμενα πριν, μετά και κατά την διάρκεια της συντήρησης. Άρα, συνεργάζομαι κυρίως με συντηρητές έργων τέχνης, μουσειολόγους, διακοσμητές και αρχιτέκτονες. Επίσης, συνεργάζομαι με άλλους φωτογράφους για διοργάνωση φωτογραφικών εκθέσεων.

6. Με ποιόν τρόπο προσεγγίζετε πιθανούς «καταναλωτές»/ πελάτες; Θεωρείτε ότι θα βοηθούσε ένας σταθερός επαγγελματικός χώρος;

Κυρίως μέσω της κύριας απασχόλησης μου (συντήρηση έργων τέχνης), και μέσω της φωτογραφικής ομάδας στην οποία ανήκω.

7. Ποιά είναι η γνώμη σας για την δημιουργία μιας πολιτιστικής συνοικίας στην περιοχή του Κορυδαλλού;

Δεδομένου ότι με την φωτογραφική ομάδα στην οποία ανήκω αλλάζουμε πολύ συχνά κτήρια και δεν μπορούμε να βρούμε σταθερό σημείο συνάντησης, θεωρώ κάτι τέτοιο εξαιρετική ιδέα!

8. Θεωρείτε ότι θα προσέφερε στον τομέα της απασχόλησης σας και για ποιόν λόγο;

Όπως είπα και παραπάνω, θα προσέφερε γιατί θα υπήρχε σταθερός επαγγελματικός χώρος και χώρος συνάντησης. Επίσης, θα είναι άμεσα εφικτή η πραγματοποίηση εκθέσεων, πράγμα πολύ σημαντικό για εμάς τους φωτογράφους.

9. Εν συντομία, υπό ποιές προϋποθέσεις θα νοικιάζατε έναν χώρο στην συγκεκριμένη πολιτιστική συνοικία;

Με βάση το χαμηλό ενοίκιο, τον εξοπλισμό που διαθέτει και τους χώρους . Δηλαδή να ανταποκρίνονται στις ανάγκες μου, που σημαίνει χώρος για εκθέσεις, δυνατότητα «σκοτεινού θαλάμου» και οργάνωση συναντήσεων. Επίσης, αποτελεί πλεονέκτημα η εύκολη πρόσβαση με το μετρό για όσους δεν μένουν κοντά στην περιοχή.

10. Θα νοικιάζατε έναν επαγγελματικό χώρο στην πολιτιστική συνοικία, γνωρίζοντας ότι αποτελεί ένα κελί πρώην φυλακών;

Ναι, δεν νομίζω ότι θα αποτελούσε ανασταλτικό παράγοντα αυτό. Ίσα, ίσα θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον να συμμετέχω, κατά κάποιο τρόπο, σε αυτήν την θετική αλλαγή!

M4: ΜΟΥΣΙΚΟΣ/ΣΥΝΘΕΤΗΣ/ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΣΤΟΥΝΤΙΟ (34 ετών/κάτοικος Ν. Φιλαδέλφειας)

1. Πού εργάζεστε;/με ποιόν τρόπο απασχολείστε;/Αποτελεί την κύρια εργασία σας;

Ιδιωτικός υπάλληλος/ Η ενασχόληση με την μουσική δεν αποτελεί την κύρια εργασία μου

2. Διατηρείτε κάποιο σταθερό επαγγελματικό χώρο/γραφείο/στούντιο;

Διατηρώ στούντιο ηχογράφησης στην οικία μου

3. Ποιά είναι τα «εργαλεία»/ εξοπλισμός που χρειάζεστε στον τομέα που δραστηριοποιήστε;

Ότι έχει να κάνει με την ηχογράφηση μουσικής/τραγουδιών και σύνθεση μουσικών βίντεο (προγράμματα ηχοληψίας, κονσόλες ήχου, μικρόφωνα, ηχεία, κ.α.)

4. Είναι πλήρως εξοπλισμένο με όλα τα παραπάνω το γραφείο/στούντιο που εργάζεστε;

Υπάρχει ένας βασικός εξοπλισμός, χρειάζονται όμως κάποια μηχανήματα ακόμη. Ορισμένα έχω επιλέξει να μην τα έχω λόγω έλλειψης χώρου και άλλα λόγω της αυξημένης τους τιμής.

5. Πόσο συχνή/απαραίτητη είναι η συνεργασία σας με άλλες (καλλιτεχνικές/δημιουργικές) ειδικότητες για την διεκπεραίωση ενός project;

Εκτός από τους μουσικούς που συνεργάζομαι για την ηχογράφηση των κομματιών, για την παραγωγή βίντεο συνεργάζομαι αρκετά συχνά με φωτογράφους, σκηνοθέτες και γραφίστες.

6. Με ποιόν τρόπο προσεγγίζετε πιθανούς «καταναλωτές»/ πελάτες; Θεωρείτε ότι θα βοηθούσε ένας σταθερός επαγγελματικός χώρος;

Οι πελάτες που με προσεγγίζουν συνήθως έρχονται συστημένοι από ήδη πελάτες. Φυσικά και θα βοηθούσε ένας σταθερός επαγγελματικός χώρος, ο οποίος θα έχει αποκλειστικά αυτή την χρήση.

7. Ποιά είναι η γνώμη σας για την δημιουργία μιας πολιτιστικής συνοικίας στην περιοχή του Κορυδαλλού;

Νομίζω ότι δεν υπάρχει κάτι αντίστοιχο στην Αττική, οπότε το βρίσκω αρκετά ενδιαφέρον και χρήσιμο για εμάς τους δημιουργούς.

8. Θεωρείτε ότι θα προσέφερε στον τομέα της απασχόλησης σας και για ποιόν λόγο;

Στον δικό μου τομέα, ναι. Θεωρώ πλεονέκτημα την συνύπαρξη πολλών δημιουργικών βιομηχανιών μαζί για λόγους συνεργασίας και ανάληψη περισσότερων project

9. Εν συντομία, υπό ποιές προϋποθέσεις θα νοικιάζατε έναν χώρο στην συγκεκριμένη πολιτιστική συνοικία;

Βασική προϋπόθεση είναι το χαμηλό ενοίκιο. Μετά ακολουθεί ο χώρος, να με βολεύει δηλαδή για τον σκοπό που θέλω να τον αξιοποιήσω και τέλος ο εξοπλισμός. Να έχω την δυνατότητα να χρησιμοποιήσω και δικό μου εξοπλισμό και συμπληρωματικά τον προσφερόμενο εξοπλισμό της συνοικίας.

10. Θα νοικιάζατε έναν επαγγελματικό χώρο στην πολιτιστική συνοικία, γνωρίζοντας ότι αποτελεί ένα κελί πρώην φυλακών;

Ναι .

M5: ΜΟΥΣΙΚΟΣ/ΜΕΛΟΣ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ (32 ετών/κάτοικος Πειραιά)

1. Πού εργάζεστε;/με ποιόν τρόπο απασχολείστε;/Αποτελεί την κύρια εργασίας σας;

Ιδιωτικός υπάλληλος/ Η ενασχόληση με την μουσική δεν αποτελεί την κύρια εργασία μου

2. Διατηρείτε κάποιο σταθερό επαγγελματικό χώρο/γραφείο/στούντιο;

Όχι, οι ηχογραφήσεις των τραγουδιών γίνονται σε στούντιο που νοικιάζουμε κάθε φορά, το ίδιο και οι πρόβες πριν από κάποιο live

3. Ποιά είναι τα «εργαλεία»/ εξοπλισμός που χρειάζεστε στον τομέα που δραστηριοποιήστε;

Για την ηχογράφηση των κομματιών, απαιτείται ο βασικός εξοπλισμός ενός στούντιο ηχογράφησης (κονσόλες επεξεργασίας ήχου, ηχεία, προγράμματα, κλπ.). Στην περίπτωση της πρόβας, ο καθένας έχει το μουσικό του όργανο

4. Είναι πλήρως εξοπλισμένο με όλα τα παραπάνω το γραφείο/στούντιο που εργάζεστε;

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω οι ηχογραφήσεις γίνονται σε στούντιο ηχογράφησης που διαθέτουν τον κατάλληλο εξοπλισμό, οπότε εμείς δεν διαθέτουμε κάτι δικό μας σαν συγκρότημα.

5. Πόσο συχνή/απαραίτητη είναι η συνεργασία σας με άλλες (καλλιτεχνικές/δημιουργικές) ειδικότητες για την διεκπεραίωση ενός project;

Συνήθως συνεργαζόμαστε με άλλους μουσικούς, με ιδιοκτήτες στούντιο και με άτομα που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή βίντεο μουσικής.

6. Με ποιόν τρόπο προσεγγίζετε πιθανούς «καταναλωτές»/ πελάτες; Θεωρείτε ότι θα βοηθούσε ένας σταθερός επαγγελματικός χώρος;

οι «πελάτες» μας είναι χώροι που πάμε για ζωντανές εμφανίσεις που είτε έχουμε μία σταθερή συνεργασία μέσα στο έτος, είτε μας έχουν συστήσει φίλοι, γνωστοί.

Σημαντικό ρόλο παίζουν τα social media και η προώθηση των τραγουδιών μας από την εταιρεία παραγωγής.

7. Ποιά είναι η γνώμη σας για την δημιουργία μιας πολιτιστικής συνοικίας στην περιοχή του Κορυδαλλού;

Είμαι αρκετά θετικός, πιστεύω ότι είναι ένα εγχείρημα που μπορεί να έχει πολύ καλή εξέλιξη.

8. Θεωρείτε ότι θα προσέφερε στον τομέα της απασχόλησης σας και για ποιόν λόγο;

Ναι. Θα είχαμε έναν σταθερό χώρο για πρόβες και ηχογραφήσεις, χωρίς περιορισμό χρόνου και ώρας συναντήσεων. Και φυσικά άμεση πρόσβαση σε πιθανούς συνεργάτες, εννοώντας τις υπόλοιπες ειδικότητες και μουσικούς που θα συσσεγάζονται στην συνοικία.

9. Εν συντομία, υπό ποιές προϋποθέσεις θα νοικιάζατε έναν χώρο στην συγκεκριμένη πολιτιστική συνοικία;

Το πρώτο που θα εξέταζα είναι το ενοίκιο. Μετά, τους προσφερόμενους χώρους και τις δυνατότητες τους. Φυσικά μεγάλο προτέρημα για μας είναι ένα εξοπλισμένο στούντιο ηχογράφησης, γιατί είναι κάτι το οποίο εμείς δεν μπορούμε να «στήσουμε» για οικονομικούς και πρακτικούς λόγους (έλλειψη χώρου).

10. Θα νοικιάζατε έναν επαγγελματικό χώρο στην πολιτιστική συνοικία, γνωρίζοντας ότι αποτελεί ένα κελί πρώην φυλακών;

Εννοείται!

Γ6: ΓΡΑΦΙΣΤΑΣ (38 ετών/κάτοικος Ελληνικού)

1. Πού εργάζεστε;/με ποιόν τρόπο απασχολείστε;/Αποτελεί την κύρια εργασίας σας;

Ιδιωτικός υπάλληλος/ Η ενασχόληση με την γραφιστική δεν αποτελεί την κύρια εργασία μου

2. Διατηρείτε κάποιο σταθερό επαγγελματικό χώρο/γραφείο/στούντιο;

Όχι, εργάζομαι από το σπίτι.

3. Ποιά είναι τα «εργαλεία»/ εξοπλισμός που χρειάζεστε στον τομέα που δραστηριοποιήστε;

Ένας ή δύο υπολογιστές και πολλά σχεδιαστικά/γραφιστικά προγράμματα

4. Είναι πλήρως εξοπλισμένο με όλα τα παραπάνω το γραφείο/στούντιο που εργάζεστε;

Έχω ορισμένα προγράμματα , αλλά όσο περισσότερα έχεις τόσο καλύτερο αποτέλεσμα μπορείς να πετύχεις. Επομένως , σίγουρα ο εξοπλισμός μου επιδέχεται βελτίωση!

5. Πόσο συχνή/απαραίτητη είναι η συνεργασία σας με άλλες (καλλιτεχνικές/δημιουργικές) ειδικότητες για την διεκπεραίωση ενός project;

Συνεργάζομαι αρκετά συχνά με ζωγράφους προγραμματιστές, φωτογράφους, 3d designers και video artists. Κυρίως, ασχολούμαι με δημιουργία γραφικών για βιντεοπαιχνίδια, επομένως έχω άμεση συνεργασία με τις παραπάνω ειδικότητες.

6. Με ποιόν τρόπο προσεγγίζετε πιθανούς «καταναλωτές»/ πελάτες; Θεωρείτε ότι θα βοηθούσε ένας σταθερός επαγγελματικός χώρος;

Η εύρεση πελατών γίνεται κυρίως από φίλους, γνωστούς ή παλαιότερους πελάτες ή συνεργάτες. Ένας σταθερός χώρος εργασίας/στούντιο θα ήταν αρκετά χρήσιμο .

7. Ποιά είναι η γνώμη σας για την δημιουργία μιας πολιτιστικής συνοικίας στην περιοχή του Κορυδαλλού;

Το θεωρώ μία ενδιαφέρουσα ιδέα με πολλές προδιαγραφές για ανάπτυξη πολλών ειδικοτήτων μέσα σε αυτή.

8.Θεωρείτε ότι θα προσέφερε στον τομέα της απασχόλησης σας και για ποιόν λόγο;

Για κάποιον ο οποίος δεν έχει αποκλειστικό χώρο εργασίας, θεωρώ ότι θα ήταν μεγάλο ατού! Πρώτον, γιατί θα υπάρχει ένα σταθερό στούντιο που θα μπορώ να εργάζομαι και επιπλέον η συνύπαρξη με άλλες ειδικότητες νομίζω ότι προσφέρει δυνατότητες συνεργασίας αλλά και διεύρυνση του πελατειακού κύκλου.

9. Εν συντομία, υπό ποιές προϋποθέσεις θα νοικιάζατε έναν χώρο στην συγκεκριμένη πολιτιστική συνοικία;

Νομίζω η βασική προϋπόθεση θα ήταν το οικονομικό κομμάτι, δηλαδή το ποσό του ενοικίου. Για κάποιον που δεν έχει σταθερή εργασία στο κομμάτι αυτό, ένα υψηλό ενοίκιο θα αποτελούσε σοβαρό λόγο για να μην προχωρήσει σε ενοικίαση ενός στούντιο. Και στην συνέχεια τι δέσμευση απαιτείται για την ενοικίαση; Δηλαδή αν υπάρχει μέγιστο και ελάχιστο διάστημα ενοικίασης.

10. Θα νοικιάζατε έναν επαγγελματικό χώρο στην πολιτιστική συνοικία, γνωρίζοντας ότι αποτελεί ένα κελί πρώην φυλακών;

Ναι, νομίζω ότι μπορεί να ήταν και ένας επιπλέον λόγος για να προχωρήσω στην ενοικίαση! Μου φαίνεται πολύ ενδιαφέρουσα αυτή η «μετατροπή» των φυλακών.

